

Managementletter

Gemeente Rijswijk

Boekjaar 2022

Aan het College van Burgemeester en
Wethouders van de gemeente Rijswijk
Boogaardplein 15
2284 DP Rijswijk

ONDERWERP:
Managementletter 2022

Versie:
Definitief

Datum:
23 januari 2023

Geacht college,

Als onderdeel van de controle van de jaarrekening 2022 van gemeente Rijswijk hebben wij de administratieve organisatie en de daarin opgenomen maatregelen van interne beheersing beoordeeld, teneinde onze controlewerkzaamheden in overeenstemming met Nederlands recht waaronder de controlestandaarden te kunnen bepalen.

De opzet, het bestaan en in voorkomende gevallen de werking van de interne beheersingsmaatregelen van de belangrijkste bedrijfsprocessen, inclusief de geautomatiseerde gegevensverwerking, in uw onderneming zijn beoordeeld en getoetst zodat we een terugkoppeling kunnen geven over de betrouwbaarheid van de interne informatievoorziening en de jaarrekening.

Onze bevindingen zijn gebaseerd op de normale werkzaamheden in het kader van de jaarrekeningcontrole. Deze brief bevat daardoor niet alle onvolkomenheden in uw organisatie die bij een eventueel uitgebreid en hierop specifiek gericht onderzoek naar voren zouden kunnen komen. Zoals u zult begrijpen is de managementletter van nature kritisch. Wij rapporteren over de eventuele leemtes of mogelijkheden ter verbetering van de financiële en administratieve processen, de administratieve organisatie daarvan en de daarin opgenomen maatregelen van interne beheersing. De overige processen, inclusief de beoordeling van de IT-organisatie zijn als gevolg van personeelstekorten bij de gemeente nog niet afgerond.

Op uw verzoek geven wij in deze managementletter aan op welke wijze verbeteringen van de administratieve organisatie en de daarin opgenomen maatregelen van interne beheersing kunnen worden gerealiseerd. De aanbevelingen en oplossingsrichtingen zoals beschreven in deze managementletter bieden u handvatten voor deze uitwerking. Wij hebben de concept managementletter toegelicht en besproken met een afvaardiging van de ambtelijke organisatie.

Wij danken u en uw medewerkers voor de samenwerking en zijn graag bereid tot het verstrekken van nadere toelichting.

Met vriendelijke groet,
Baker Tilly (Netherlands) N.V.

drs. S.M. Turenhout RA

Inhoudsopgave

CONTACT

S. Turenhout RA
Verantwoordelijk accountant
+ 31 6 52 75 98 79
s.turenhout@bakertilly.nl

Y. van Kesteren Msc
Manager Audit
+ 31 6 52 76 55 22
y.vankesteren@bakertilly.nl

KANTOORGEGEVENS

Baker Tilly Den Haag
Churchillplein 5D
2517 JW Den Haag

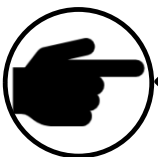
1. Bestuurlijke samenvatting	4
2. Overige bevindingen en aandachtspunten	7
3. Rechtmatigheidsverantwoording	20
4. Bevindingen IT-beheersing	23
Bijlage 1: Detailbevindingen	30
Bijlage 2: Actuele ontwikkelingen	54
Bijlage 3: IT-bijlagen	59

Bestuurlijke samenvatting

1. Bestuurlijke samenvatting

Deze managementletter bevat onze bevindingen die zijn gebaseerd op onze werkzaamheden in het kader van de jaarrekeningcontrole voor het jaar eindigend op 31 december 2022.

Uw interne beheersing is nog voor verbetering vatbaar. We hebben **geen** significante tekortkomingen in uw interne beheersing (AO/IB) geconstateerd. Wel hebben we in deze managementletter u een aantal aanbevelingen meegegeven. Wij signaleren nu dat bepaalde controles tussen 'wal en schip' vallen waardoor er een risico ontstaat op een onvolledige en onnauwkeurige verantwoording. De belangrijkste oorzaken zijn terug te brengen naar de samenwerking tussen afdelingen, kennis van interne beheersing, eigenaarschap en vastlegging van processen.

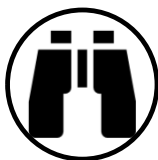

Onze samenwerking. De samenwerking met de gemeente Rijswijk wordt de samenwerking vanuit het controleteam als prettig ervaren. De procesafspraken die gemaakt zijn met de medewerkers betrokken bij de aansturing van het proces zijn duidelijk en worden over het algemeen nagekomen. Een aandachtspunt is dat niet altijd duidelijk is welke medewerker van de gemeente verantwoordelijk is voor de beantwoording van onze vragen, waardoor de doorlooptijd van vragen relatief lang is.

De inflatie- en energiecrisis heeft voor 2022 een belangrijke invloed op uw gemeente. We vragen hier dan ook nadrukkelijk uw aandacht voor en verwachten van u bij de jaarrekeningcontrole een expliciete analyse van de onderhoudsvoorziening en de begrotings- en kredietrechtmatigheid. Indien de inflatie- en energiecrisis leidt tot een hoge mate van schattingonzekerheid, bijvoorbeeld bij de waardering van de grondexploitaties, dient deze onzekerheid in de jaarrekening te worden toegelicht.

1. Bestuurlijke samenvatting

Rechtmatigheidsverantwoording

Vanaf 2023 dient het college van burgemeester en wethouders zelfstandig verantwoording af te leggen over de rechtmatigheid. Wij constateren dat er afgelopen jaar stappen gemaakt zijn in de verdere ontwikkeling van de (verbijzonderde) interne controle, maar signaleren nog verbeteringen in de samenwerking tussen de 1^e, 2^e en 3^e lijn. De gemeente Rijswijk kan de uitkomsten van het three-lines model en de bevindingen van de VIC gebruiken om haar interne beheersing omtrent de processen verder te verstevigen.

Vooruitblik richting jaarrekeningcontrole 2022. We hebben met uw gemeente goede afspraken over de planning van de jaarrekeningcontrole gemaakt. Op voorhand identificeren we een aantal aandachtsgebieden met verhoogde aandacht in onze controle. Dit betreffen met name de controle op de waardering van de grondexploitatie, de controle op de toereikendheid van uw (onderhouds)voorzieningen en de controle van de prestatielevering van inkopen. Daarnaast constateren wij naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole 2021 dat het proces rondom de jaarrekeningcontrole aandacht behoeft. De gemeente geeft hier nadrukkelijk invulling aan, onder andere aan de hand een begeleidingstraject.

De commissie BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) heeft gedurende 2022 geen nieuwe notities uitgebracht. Wel zijn er een aantal “vraag en antwoord” verschenen, welke relevant kunnen zijn bij het opstellen van de jaarrekening 2022. Vanuit het oogpunt van onze **natuurlijke adviesfunctie** hebben we in deze managementletter een bijlage opgenomen met actuele ontwikkelingen.

2. Overige bevindingen en aandachtspunten

2. Overige bevindingen en aandachtspunten

2.1 Algemeen

Doel en reikwijdte

Inleiding

Het doel van onze jaarrekeningcontrole is het vormen van een oordeel over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de jaarrekening als geheel, zoals bedoeld in het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO). Vanuit de jaarrekeningcontrole beoordelen wij of de kwaliteit van de administratieve organisatie en interne beheersing voor zover relevant voor onze oordeelsvorming. Wij geven geen zelfstandig oordeel over de kwaliteit van de administratieve organisatie en interne beheersing. De controle van de jaarrekening omvat het uitvoeren van controlewerkzaamheden, waaronder risicoanalyse, cijferanalyses, beoordeling van de administratieve procedures en het daarmee samenhangende systeem van interne beheersingsmaatregelen en gegevensgerichte controlewerkzaamheden. De samenstelling en omvang van die werkzaamheden zijn noodzakelijk voor het verkrijgen van voldoende controle-informatie ter onderbouwing van ons oordeel.

Risicoanalyse

Onze risicoanalyse richt zich op een betrouwbare totstandkoming van de jaarrekening. Dit betekent dat wij niet alle risico's die voor u als gemeente relevant zijn in onze controle meenemen. De risicoanalyse is een continu proces en stellen wij gedurende de controle indien nodig bij. De belangrijkste bij uw gemeente onderkende risico's / kernpunten in de controle zijn:

- Waardering van uw grondexploitatie Rijswijk Buiten;
- Rechtmatigheid aanbestedingen;
- Prestatielevering inkopen;
- Controle op de rechtmatige toeleiding en prestatielevering sociale domein
- Risico dat het management van de gemeente de procesafspraken doorbreekt, hetgeen een standaard risico is vanuit onze beroepsregels. Dit risico ziet bij uw gemeente met name toe op de schattingsposten in de grondexploitatie en voorzieningen.

In ons verslag van bevindingen rapporteren wij naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole over bovenstaande punten. Deze punten zijn (on)gewijzigd ten opzichte van voorgaand jaar.

2. Overige bevindingen en aandachtspunten

2.2 Bedrijfsprocessen

Interne beheersing

Beeld interne beheersing

Afgelopen jaren hebben wij vanwege geconstateerde afwijkingen de controle met verhoogde diepgang uitgevoerd. Dit heeft voorgaande jaren geleid tot een aanzienlijk aantal detailbevindingen. Wij constateren dat de gemeente hiermee aan de slag gegaan is, maar nog niet alle punten (volledig) zijn afgewikkeld. Dit komt deels doordat de oplossing van deze punten bestaat uit meerdere stappen, waaronder o.a. de implementatie van systemen en het toepassen van andere werkwijzen. Een logisch gevolg hiervan is dat de doorlooptijd van het opvolgen meer tijd in beslag neemt.

Overkoepelende thema's

De detailbevindingen die u in deze managementletter aantreft is heel divers, mede doordat zij op veel verschillende processen zien. Tijdens onze controle constateren wij echter wel een overkoepelende punten waarmee deze 'detailbevindingen' samengevat kunnen worden. De overkoepelende thema's bestaan uit: Inrichting van procesverantwoordelijkheid en onderlinge samenwerking, kennis van risicobeheersing en interne beheersing en borging van uitgewerkte processen. Ook de inrichting en capaciteit van de VIC speelt hierbij een rol. Ons inziens is er aandacht nodig voor deze thema's om de interne beheersing van de gehele organisatie op het gewenste niveau te krijgen. Deze thema's lichten wij toe in deze paragraaf.

Procesverantwoordelijkheid en onderlinge samenwerking

Tijdens onze controle hebben wij gesproken met procesverantwoordelijken bij de processen met een financieel significante omvang. Samenvattend concluderen wij hierbij dat bij veel processen veel verschillende medewerkers en soms ook veel afdelingen betrokken zijn. Daarbij constateren wij in gesprekken dat er geen duidelijke proceseigenaar is en het bij medewerkers niet altijd duidelijk is bij wie welke verantwoordelijkheid ligt. Een voorbeeld hiervan is het proces verhuur, waarbij verschillende afdelingen in meer of mindere mate betrokken zijn. Bij de bespreking van dit proces leken wij niet alle informatie over de rollen van medewerkers beschikbaar en was volgens de betrokken medewerkers ook geen sprake van een eenduidige werkwijze voor alle betrokken functionarissen.

Voor onze controle spreken wij om die reden meerdere medewerkers om de juiste controle informatie te verkrijgen. Uit deze overleggen blijkt dat verantwoordelijkheden tussen afdelingen niet altijd duidelijk zijn. Verantwoordelijkheid wordt bij andere afdelingen neergelegd, waarbij deze 'andere' afdelingen zich (soms) niet bewust van zijn. Doordat processen soms erg verspreid over de organisatie liggen worden essentiële risico's niet (of niet tijdig) gesignaleerd, waardoor interne beheersing ontbreekt. Hierdoor mist een belangrijk uitgangspunt voor 'In Control' zijn. In onze beleving is 'In Control' zijn en blijven een gezamenlijke verantwoordelijkheid waarbij 'uitvoerende' en 'ondersteunende' afdelingen met elkaar samenwerken en versterken. Hierin valt bijvoorbeeld op dat een deel van de uitvoerende taken van uitvoerende afdelingen, bijvoorbeeld op het gebied van het verzamelen van informatie en het opstellen van verkoopfacturen bij de (ondersteunende) financiële administratie terecht komen. Hierdoor ontstaat een vermenging van functies tussen de uitvoerende, registrerende en controlerende taken.

Wij vinden het bij uitstek een rol van het management om met elkaar duidelijke afspraken te maken over inrichting van processen en het benoemen van het eigenaarschap van deze processen en adviseren u om dit mee te nemen in de doorontwikkeling richting de rechtmatigheidsmededeling.

2. Overige bevindingen en aandachtspunten

2.2 Bedrijfsprocessen

Kennis inzake risicobeheersing en interne beheersing

Beeld interne beheersing

In het verlengde van onze opmerking over eigenaarschap van processen constateren wij dat de kennis en deskundigheid over 'interne beheersing' en de daarmee samenhangende risico inschatting en monitoring op de diverse afdelingen te beperkt aanwezig is. Dit creëert mogelijk het risico dat afdelingen onvoldoende in staat of bereid zijn om de juiste proces- of kwaliteitscontroles (1^e of 2^e lijn controles) in de processen te implementeren en uitvoeren. Een concreet voorbeeld hiervan is de beperkte aanwezigheid van 'verbandscontroles' of 'monitoring controls' binnen de afdeling. Verbandscontroles bestaan o.a. uit de vergelijking van externe kwalitatieve informatie met de financiële informatie enerzijds om te toetsen of de financiële informatie betrouwbaar is, anderzijds ook om een juiste en toereikende verklaring te kunnen geven van de afwijkingen ten opzichte van de verwachting.

Wij vragen u hier specifiek aandacht te schenken aan de kennis en deskundigheid over 'interne beheersing' op de afdelingen, aangezien de succesfactor van de 'controletoeren' o.a. afhankelijk is van de juiste kennis binnen de afdelingen.

Processen onvoldoende uitgewerkt

Zoals gezegd hebben wij tijdens onze controle gesproken met de procesverantwoordelijken van diverse (financieel) significante processen. Naast de reeds genoemde aandachtspunten constateren wij hierbij dat diverse processen niet of onvoldoende uitgewerkt zijn waardoor in processen niet altijd duidelijk is: "Wie doet wat, wanneer en aan de hand waarvan?". In deze gevallen is er geen compleet beeld over de controles die in het proces plaatsvinden. Controles vinden informeel of onzichtbaar plaats. Hierdoor ontbreekt de mogelijkheid om vanuit interne controle te beoordelen of maatregelen aanwezig zijn en of er niet afgedekte risico's zijn binnen processen. Wij adviseren u om eenduidige procedurebeschrijvingen op te stellen, die antwoord geven op deze vraag, zodat een juiste risicoanalyse op het proces mogelijk is.

Inrichting 1^e, 2^e, 3^e lijn van interne beheersing

In 2023 moet het college zich, via deze interne beheersing, tot een oordeel komen over de rechtmatigheid binnen de gemeente. Uitvoerende afdelingen zijn 'eigenaar' van het proces en moeten door middel van zichtbare eerstelijns en/of tweedelijnscontroles de beheersing van het proces inrichten. De afdeling verbijzonderde interne (VIC) heeft binnen uw gemeente een zuiver controlerende en adviserende rol. De VIC heeft een toetsende rol op processen en stromen om inzicht te krijgen in de interne beheersing. Deze rol bevindt zich in de 'derde lijn' van interne beheersing. Op die manier is interne beheersing continue aanwezig en gewaarborgd. De huidige inrichting van verschillende processen is hiervoor nog niet toereikend. Om tot een rechtmatigheidsverantwoording te komen moet, middels controles achteraf, tot zekerheid worden gekomen over de rechtmatige verantwoording van processen en stromen.

Wij adviseren u nadrukkelijk aandacht te geven aan deze constatering en deze op te nemen in de verdere doorontwikkeling van de 'controletoeren'. Wij raden het college aan om deze controletoeren en de verwachte werkzaamheden van de diverse controlelijnen goed en eenduidig te laten beschrijven zodat voor medewerkers en afdelingen duidelijk is wat er verwacht wordt.

2. Overige bevindingen en aandachtspunten

2.2 Bedrijfsprocessen

Geen aansluitingen met basisadministratie

Aandachtspunten voor specifieke processen

Wij vragen uw nadrukkelijke aandacht voor de kwaliteit van management informatie binnen de gemeente. Wij begrijpen dat de informatie vanuit diverse subadministraties niet periodiek wordt aangesloten met de informatie vanuit de financiële administratie. Daarnaast begrijpen wij dat de informatie vanuit een aantal subadministraties (waaronder in ieder geval de salarisadministratie) een achterstand in de verwerking aanwezig is, waardoor deze informatie op dit moment niet tijdig in de financiële administratie wordt verwerkt. Hierdoor is de tussentijdse informatie die gerapporteerd wordt op onderdelen niet volledig, waardoor mogelijke begrotingsoverschrijdingen en onderschrijdingen mogelijk niet tijdig worden gesignaleerd. Wij adviseren u in ieder geval tussentijdse analyses uit te voeren op de cijfers die worden gehanteerd bij het opstellen van de tussentijdse rapportages.

Beheersing binnen het sociaal domein

De afdeling 'Sociaal domein' is één van de afdelingen die al meerdere jaren een gedegen 2e lijnscontrole heeft geïmplementeerd. Wij constateren op basis van gesprekken met de gemeente dat deze 2e lijnscontrole voor Wmo en Jeugd voor eerste acht maanden van 2022 niet is uitgevoerd. Vanaf 1 september 2022 is weer invulling gegeven aan de 2^e lijnscontrole. In 2022 is hierdoor een 'gat' in de interne beheersing ontstaan. Om dit gebrek aan interne beheersing op te vangen zullen wij gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitvoeren op deze processen. Hiermee wordt zekerheid verkregen of het ontbreken van de interne controle heeft geleid tot fouten in de verantwoording.

Inkoop

Uw gemeente is in 2020 gestart met de implementatie van de verplichtingenadministratie. Deze implementatie zorgt voor een sterke verbetering van de interne beheersing van inkopen. Wij hebben begrepen dat in de tweede helft van 2022 de verplichtingenadministratie is ingericht en dat deze vanaf 1 januari 2023 geacht wordt voor alle afdelingen volledig in gebruik te zijn. Hierbij wordt voor alle verplichtingen en facturen boven de € 10.000 afgedwongen dat deze worden geregistreerd en gekoppeld.

Voorgaande jaren constateerden wij dat er door medewerkers te beperkt invulling gegeven werd aan de onderbouwing van de prestatieleveringen. Sinds vorig jaar wordt deze controle meegenomen in de (verbijzonderde) interne controle. Vanwege de omvang van de uitvraag over de eerste acht maanden heeft de aanlevering van de contracten en prestatieleveringen voor deze periode tot op heden nog niet plaatsgevonden. Wij adviseren de gemeente prioriteit te geven aan de controle op de inkoopfacturen en de aansluiting met de contracten en de onderbouwing van de prestatielevering.

2. Overige bevindingen en aandachtspunten

2.3 Overzicht bevindingen (nieuwe bevindingen)

Deze managementletter bevat onze bevindingen die zijn gebaseerd op de onze werkzaamheden in het kader van de jaar-rekeningcontrole voor het jaar eindigend op 31 december 2022. Deze werkzaamheden zijn dan ook niet gericht op het geven van een oordeel over de interne beheersing van uw organisatie als geheel.

Voorgaand jaren hebben wij tijdens onze besprekingen met u diverse aanbevelingen benoemd ter verdere optimalisering van de bestaande administratieve organisatie en interne beheersing. In deze management letter geven wij u een schriftelijke update van onze bevindingen.

In het overzicht hiernaast zijn de bevindingen met prioriteit 'hoog' opgenomen. Een totaaloverzicht van de detailbevindingen is opgenomen in bijlage 1.

De kleur van de het symbool geeft de status van de constatering aan.

- = opgelost
- = actie ondernomen, maar nog niet afgerond
- = geen actie ondernomen
- = Nieuwe bevinding

In de tabel rechts is een totaal overzicht opgenomen van de het totaal aantal detailbevindingen. De bevindingen en onze aanbevelingen worden op de volgende pagina's van deze managementletter uitgebreider toegelicht.

					Aanbevelingen
Aantal nieuwe aanbevelingen					4
Aantal aanbevelingen uit voorgaande jaren					18
Waarvan opgelost/afgewerkt in 2022					6
Resterende aanbevelingen uit voorgaande jaren					12
Waarvan reeds acties zijn ondernomen, maar nog niet zijn afgerond					10
Waarvan nog geen acties zijn ondernomen					2
Aantal openstaande aanbevelingen					16

Nieuwe bevindingen 2022					
#	Proces	Bevinding	Status	Prioriteit 2022	Prioriteit 2021
1	Wmo en Jeugd	Gedurende deel van het jaar geen tweedelijs controle	●	Hoog	n.v.t.
2	Financieel beheer	Tussentijdse management informatie niet volledig door het ontbreken van aansluiting naar de basisadministratie	●	Hoog	n.v.t.
3	Verhuur	Geen eenduidige werkwijze verhuurproces	●	Gemiddeld	n.v.t.
4	Wmo	Wmo hulpmiddelen in eigendom niet in administratie	●	Gemiddeld	n.v.t.

2. Overige bevindingen en aandachtspunten

2.3 Overzicht bevindingen (bestaande bevindingen)

Deze managementletter bevat onze bevindingen die zijn gebaseerd op de onze werkzaamheden in het kader van de jaar-rekeningcontrole voor het jaar eindigend op 31 december 2022. Deze werkzaamheden zijn dan ook niet gericht op het geven van een oordeel over de interne beheersing van uw organisatie als geheel.

Voorgaand jaren hebben wij tijdens onze besprekingen met u diverse aanbevelingen benoemd ter verdere optimalisering van de bestaande administratieve organisatie en interne beheersing. In deze management letter geven wij u een schriftelijke update van onze bevindingen.

In het overzicht hiernaast zijn de bevindingen met prioriteit 'hoog' opgenomen. Een totaaloverzicht van de detailbevindingen is opgenomen in bijlage 1.

De kleur van de het symbool geeft de status van de constatering aan.

- = opgelost
- = in opzet opgelost, werking nog niet getoetst
- = actie ondernomen, maar nog niet afgerond
- = geen actie ondernomen
- = Nieuwe bevinding

In de tabel rechts is een totaal overzicht opgenomen van de het totaal aantal detailbevindingen. De bevindingen en onze aanbevelingen worden op de volgende pagina's van deze managementletter uitgebreid toegelicht.

Opvolging bestaande bevindingen					
#	Proces	Bevinding	Status	Prioriteit 2022	Prioriteit 2021
5	Financieel beheer	Bepaalde mogelijkheid tot monitoring vanuit de financiële administratie	●	Gemiddeld	Gemiddeld
6	Jeugdhulp	Geen tussentijds inzicht in betalingen Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden	●	Laag	Gemiddeld
7	Betalingen	Geen zichtbare controle op definitieve betaalbatch	●	Afgerond	Gemiddeld
8	Inkopen	Ontbrekende verplichtingenadministratie	●	Laag	Gemiddeld
9	Inkopen	Geen eenduidige registratie inkoopdossiers	●	Laag	Gemiddeld
10	Inkopen	Onderbouwing prestatielevering	●	Hoog	Hoog
11	Financieel beheer	Frauderisicoanalyse	●	Afgerond	Gemiddeld
12	Financieel beheer	Verbijzonderde interne controle	●	Gemiddeld	Gemiddeld
13	Personeelskosten	Geen zichtbare controle personeelsmutaties	●	Afgerond	Laag
14	Subsidies	Controle op subsidieverstrekingen vindt plaats zonder checklist	●	Laag	Gemiddeld
15	Wmo	Geen controle op wijzigingen crediteurenstamgegevens zorginstellingen	●	Afgerond	Gemiddeld
16	Omgevingsvergunningen	Geen tweede toetsing op de gehanteerde bouwkosten in vergunningsaanvraag	●	Gemiddeld	Gemiddeld
17	Grondexploitatie	Onvolledige onderbouwing uitgangspunten grondexploitatie	●	Hoog	Gemiddeld
18	Parkeerbelasting	Monitoring volledigheid parkeeropbrengsten	●	Gemiddeld	Hoog
19	Verhuur	Geen zichtbare controle op de volledigheid van de contractenregistratie	●	Gemiddeld	Gemiddeld
20	Financieel beheer	Geen zichtbare controle op memoriaalboekingen	●	Gemiddeld	Gemiddeld
21	IT-audit	Mutaties crediteurenstamgegevens	●	Afgerond	Gemiddeld
22	IT-audit	Geen actief gebruikersbeheer	●	Afgerond	Laag

2. Overige bevindingen en aandachtspunten

2.4 Samenwerking en VIC

Onze samenwerking met de gemeente in het controleproces

Inrichting en kwaliteit VIC

Als voorbereiding op de interimcontrole hebben wij een evaluatie gedaan van het controleproces van voorgaand jaar en zijn er tussen ons en de gemeentelijke organisatie heldere afspraken, bijvoorbeeld ten aanzien van inkopen en aanbestedingen, gemaakt over de verwachtingen voor het controleproces van 2022. Tijdens de interimcontrole hebben wij in een prettige en constructieve wijze samengewerkt met de gemeente. Belangrijke elementen in de samenwerking hierbij zien onder andere toe op:

- Proactieve afstemming op bijzonderheden en/of belangrijke aandachtsgebieden bijvoorbeeld ten aanzien van de controle op de belastingopbrengsten, de aanbestedingsrechtmatigheid en de werkzaamheden van de (verbijzonderde) interne controle; en
- Inspanning om te zorgen dat alle gewenste informatie op een adequate wijze en voor aanvang van de controle aanwezig is

Een belangrijk onderdeel van de interne beheersing is de (verbijzonderde) interne controlefunctie. U heeft een controletoren opgezet waarbij u uitgaat van een juiste inrichting van proces en kwaliteitscontroles (1^e en 2^e lijn) op de afdelingen. De VIC controleert of dit juist wordt toegepast binnen de afdelingen.

Wij constateren tijdens onze controle dat de afspraken en verantwoordelijkheden tussen de afdeling controle en de uitvoerende afdelingen nog niet altijd juist zijn afgestemd en voor de medewerkers duidelijk is wat er van hen verwacht wordt. Deels komt dit doordat de huidige werkwijze afwijkt van de werkwijze die voorheen gehanteerd werd. Wij willen u erop wijzen dat een gedegen uitvoering van de verbijzonderde interne controle steeds belangrijker zal worden als gevolg van het verplicht worden van de rechtmatigheidsverantwoording door het college met ingang van 2023. Een kwalitatief goed intern controleplan en een juiste uitvoering bevat in onze optiek een gedegen samenwerking tussen de VIC en de uitvoerende afdelingen.

Wij rapporteren via de 3 lines of defense model. Dat willen zeggen dat wij binnen de processen nagaan op welk niveau in de organisatie de interne beheersmaatregelen worden ondervangen. De volgende niveaus worden hierbij onderkend:

- 1e lijn: in het primaire proces, onder verantwoordelijkheid van de proceseigenaar.
- 2e lijn: bij het primaire proces waarin een afdeling kwaliteitscontroles uitvoert gericht zijn om fouten te signaleren.
- 3e lijn: in het ondersteunende proces, waarin de 1^e en 2^e lijn getoetst worden en controlewerkzaamheden uitgevoerd worden om tot een rechtmatigheidsmededeling te komen. De 3^e lijn toetst de controles die in de 1^e en 2^e lijn zijn uitgevoerd.

Indien de beheersmaatregelen in de 1e en/of 2e lijn adequaat zijn ingericht dan is de organisatie optimaal in control en is een voornamelijk systeemgerichte controleaanpak mogelijk. Indien dit niet het geval is kan dit gecompenseerd worden door de gegevensgerichte werkzaamheden. In het kader van de rechtmatigheidsverantwoording dienen deze gecompenseerde maatregelen per proces/stroom minimaal op de afdelingen te worden ingericht. De VIC maakt gebruik van de werkzaamheden op de afdelingen om tot haar rechtmatigheidsoordeel te komen. Wij willen u erop wijzen dat dit betekent dat er nog een forse stap gezet moet worden om tot een rechtmatigheidsmededeling te komen. Het overzicht op de volgende pagina geeft een beeld over de mate van beheersing en controle van uw gemeente. Aangezien de derde lijn (volgens bovenstaand model) nog niet wordt uitgevoerd hebben wij deze daar niet in opgenomen.

2. Overige bevindingen en aandachtspunten

2.5 Three lines model

Wij rapporteren via het Three lines model. Dat willen zeggen dat wij binnen de processen nagaan op welk niveau in de organisatie de interne beheersmaatregelen worden ondervangen. De volgende niveaus worden hierbij onderkend:

- 1^e lijn: in het primaire proces, onder verantwoordelijkheid van de proceseigenaar.
- 2^e lijn: in de ondersteunende processen zoals financiën en control, waar checks and balances ingericht zijn om fouten te signaleren.
- 3^e lijn: in uw verbijzonderde interne controle achteraf, deze is in 2022 nog niet volledig ingericht, wij zien echter dat de gemeente concrete plannen heeft opgesteld om deze lijn vanaf 2023 verder vorm te geven.

Indien de beheersmaatregelen in de 1e en/of 2e lijn adequaat zijn ingericht dan is de organisatie optimaal in control en is een voornamelijk systeemgerichte controleaanpak mogelijk. Indien dit niet het geval is kan dit gecompenseerd worden door de gegevensgerichte werkzaamheden. In het kader van de rechtmatigheidsverantwoording dienen deze gecompenseerde maatregelen per proces/stroom minimaal op de afdelingen te worden ingericht. De VIC maakt gebruik van de werkzaamheden op de afdelingen om tot haar rechtmatigheidsoordeel te komen.

Nr.	Proces	1 ^e lijn	2 ^e lijn	3 ^e lijn	Opmerking / toelichting
1	Inkopen en betalingen	●	●	n.v.t	De beheersing rondom vastlegging prestatielevering is nog onvoldoende om hierop te kunnen steunen. Wij signaleren dat de 'kennis' van prestatieleveringen nog beperkt binnen uw organisatie aanwezig is. Wij vragen hiervoor u aandacht. Met de uitvoering van een interne controle is gestart.
2	Aanbestedingen	●	●	n.v.t	De verplichtingenadministratie is in de loop van 2022 ingericht. Hiermee moet vanaf 2023 de controle op inkopen en aanbestedingen kunnen worden vereenvoudigd. De spendanalyse die door de organisatie wordt opgezet is in basis toereikend, de follow-up van bevindingen is hierin een aandachtspunt.
3	Lonen en salarissen	●	●	n.v.t	Er is een achterstand in de verwerking van de salarislasten in de financiële administratie. Inmiddels vinden wel zichtbare controles plaats op de mutaties in de salarisadministratie, waardoor deze bevinding uit 2021 is opgelost.
4	Subsidies	●	●	n.v.t	In 2022 is Key2Subsidies in gebruik genomen, waardoor het subsidieproces eenduidiger wordt vastgelegd in de subsidieadministratie. Een expliciete controle van het subsidiedossier aan de ASV is geen onderdeel van de ingerichte waarborgen in het systeem.
5	Grondexploitaties	●	●	n.v.t	Gezien de beperkte omvang van de projectorganisatie is functiescheiding niet altijd mogelijk binnen de 1 ^e of 2 ^e lijn. Wij signaleren wel een gedegen 2 ^e lijn controle op de grondverkoop, echter ontbreekt een 'onafhankelijke' interne toetsing op de juiste uitgangspunten in de waardering.
6	Belastingen	●	●	n.v.t	Wij constateren dat een gedegen 'controlesysteem' met afstemming van verantwoordelijkheden tussen de diverse afdelingen ontbreekt, waardoor ons inziens essentiële interne beheersingsmaatregelen niet aanwezig zijn. Concreet ontbreekt op onderdelen in dit proces het vier ogen principe.
7	Participatiewet	●	●	n.v.t	De tweedelijnscontrole op de processen Wmo en Jeugd is gedurende een deel van het jaar niet uitgevoerd. Hierdoor bestaat het risico dat de toekenningen in het boekjaar niet nauwkeurig hebben plaatsgevonden.
8	Jeugdwet ZIN	●	●	n.v.t	
9	Wmo ZIN	●	●	n.v.t	
10	Omgevingsvergunningen	●	●	n.v.t	Wij constateren dat een controle op de nauwkeurigheid van bouwkosten nog niet is uitgevoerd. In overleg met de teamleider van de afdeling worden 10 dossiers, waar de gemeente het hoogste risico loopt dat de bouwsommen onterecht te laag zijn opgegeven, begin 2023 gecontroleerd.
11	Huren en pachten	●	●	n.v.t	Wij constateren dat de functiescheiding in dit proces niet duidelijk is ingericht, waardoor de financiële administratie zelf een deel van de uitvoering van dit proces heeft opgepakt. Wij adviseren de verantwoordelijkheden en bevoegdheden in dit proces te beoordelen en toe te wijzen.

Uit bovenstaande beeld komt naar voren dat wij nog niet optimaal op de processen kunnen steunen maar in samenwerking met de VIC grotendeels een gegevensgerichte aanpak hanteren. Wij bespreken uiteraard graag met u de mate van beheersing en uw gewenste ambitieniveau.

Legenda status:

- = geen bevindingen met kans op materiële fouten, enkel aanbeveling ter verdere optimalisatie
- = één of enkele bevindingen met geringe impact resteren

- = meerdere bevindingen en aanbevelingen met mogelijk grote impact
- = geen bevindingen geconstateerd. De VIC moet nog worden uitgevoerd

2. Overige bevindingen en aandachtspunten

2.6 Belangrijke macro-economische ontwikkelingen

Grondexploitaties

Impact op schattingen

Nederland heeft op dit moment te maken met enkele extreme omstandigheden: enorm oplopende inflatie, de energiecrisis en de capaciteitsproblemen op de arbeidsmarkt. Deze omstandigheden leiden tot financiële risico's voor gemeenten op langere termijn, maar zeker ook op korte termijn in relatie tot het opstellen van de jaarrekening 2022.

Er zijn momenteel diverse onzekere factoren die impact hebben op de ontwikkeling van grondexploitaties en meer in het algemeen de begroting beïnvloeden, denk hierbij onder andere aan:

- Een stijgende vraag naar woningen;
- Krapte aan (betaalbare) woningen op de markt;
- Krapte op de arbeidsmarkt bij bouwondernemingen;
- Stijgende energie- en grondstofprijzen + stijgende rente;
- Verduurzamingsopgave;
- Wijziging wet-en-regelgeving / jurisprudentie (Didam-arrest / Stikstof)

Deze huidige ontwikkeling en de onzekerheid over de toekomstige ontwikkelingen betekent een grote schattingsonzekerheid op de verwachte realisatie van uw grondexploitaties. Wij verzoeken u om na te gaan in welke mate bovenstaande elementen impact hebben op uw specifieke situatie. Te meer omdat regionale verschillen en stijgingen van prijzen in specifieke kostensoorten fors van elkaar kunnen verschillen.

Toelichtingen in de jaarrekening

Daarnaast dient bij een hoge mate van schattingsonzekerheid een adequate toelichting bij de verantwoording in de jaarrekening te worden opgenomen. Belangrijke elementen hierbij zijn:

- Het toelichten van de gehanteerde veronderstellingen; en
- Een toelichting (impact / scenario's) over de schattingsonzekerheid.

Wij vragen u na te gaan welke acties reeds zijn ondernomen en welke uitgangspunten gekozen zijn. Wij zijn reeds met de gemeente in overleg over de actualisatie van de grondexploitatie RijswijkBuiten per 1 januari 2023, zodat bovenstaande zaken hierin worden meegenomen en tijdig door ons worden getoetst.

2. Overige bevindingen en aandachtspunten

2.6 Belangrijke macro-economische ontwikkelingen

Overige jaarrekeningposten

Nederland heeft op dit moment te maken met enkele extreme omstandigheden: enorm oplopende inflatie, de energiecrisis en de capaciteitsproblemen op de arbeidsmarkt. Deze omstandigheden leiden tot financiële risico's voor de gemeenten op langere termijn, maar zeker ook op korte termijn in relatie tot het opstellen van de jaarrekening 2022. Actualisatie van de grondexploitaties ligt gezien de genoemde omstandigheden voor de hand, maar ook op andere gebieden is het noodzakelijk om afdoende rekening te houden met de huidige ontwikkelingen. We vragen hier dan ook nadrukkelijk uw aandacht voor en verwachten van u bij de jaarrekeningcontrole een expliciete analyse van:

- Waardering (langlopende) vorderingen. Ook partijen waar u leningen aan heeft verstrekt of waar u vorderingen op heeft, kunnen zijn getroffen door de genoemde ontwikkelingen. Het is bij het opstellen van de jaarrekening dan ook noodzakelijk om een toereikende voorziening te treffen voor de eventuele oninbaarheid van deze vorderingen. In het bijzonder vragen we u aandacht voor de vorderingen richting gesubsidieerde instellingen.
- Onderhoudsvoorzieningen. Gezien het feit dat bouwkosten fors toenemen, is de kans groot dat de beheerplannen waarop uw onderhoudsvoorziening is gebaseerd, niet meer actueel zijn. Het BBV heeft als een van de eisen dat er een actueel beheerplan aanwezig is. Het is dan ook noodzakelijk om de geschetste ontwikkelingen in financiële zin door te vertalen in de aanwezige beheerplannen. De gemeenteraad dient tijdig geïnformeerd te worden over eventuele benodigde bijstelling van de beheerplannen. Voor alle plannen zou jaarlijks de analyse gedaan moeten worden. Als hieruit blijkt dat de realisatie van kosten (veel) hoger is dan begroot, dan is dit een indicatie om het beheerplan te herijken. Bijstorting in voorzieningen is alleen noodzakelijk indien sprake is van een negatief saldo van de voorziening. In alle andere gevallen dient de gemeente op basis van de afwijkende realisatie een bijgesteld beheerplan voor te leggen aan de raad ter goedkeuring.
- Begrotings- en kredietrechtmatigheid. De genoemde ontwikkelingen leiden zowel op korte als langere termijn tot hogere lasten voor de gemeente. In het kader van de begrotingsrechtmatigheid is het van belang dat het college eventuele begrotingsafwijkingen als gevolg van deze hogere lasten tijdig meldt aan de gemeenteraad en hier begrotingsruimte voor vindt. Ook mogelijke kredietoverschrijdingen dienen tijdig in beeld te zijn en daar waar noodzakelijk tijdig met de gemeenteraad te worden gecommuniceerd.
- Tot slot is het noodzakelijk om de toekomstige risico's, zoals bijvoorbeeld ten aanzien van de toenemende rente in beeld te hebben.

2. Overige bevindingen en aandachtspunten

2.7 Fraudeanalyse

Fraude driehoek

Wij raden u aan bij het identificeren van de fraude-risico's binnen uw gemeente specifiek gebruik te maken van de fraude driehoek. De fraudedriehoek kent de elementen 'Gelegenheid', 'Rationalisatie' en 'Druk' en is een goed hulpmiddel om frauderisicofactoren in beeld te krijgen en vandaar uit te bepalen of deze frauderisicofactoren ook daadwerkelijk tot een frauderisico voor uw gemeente leiden. Belangrijk is om uw overwegingen/analyse goed te documenteren.

Wij vragen u als gevolg van de huidige economische ontwikkelingen (o.a. stijgende energieprijzen en indexatie) bij uw analyse nadrukkelijk aandacht te besteden aan de elementen druk en rationalisatie. Deze kunnen mogelijk leiden tot aanvullende fraude-risico's. Wij adviseren u daarbij specifiek te kijken naar het (fraude)risico van onrechtmatige onttrekkingen van geld aan de gemeente.

Op basis van onze uitgevoerde interimcontrole hebben wij vastgesteld dat er binnen de gemeente reeds aandacht is voor frauderisico's en de preventie daarvan. Wij adviseren u om de risicoanalyse met specifieke frauderisico's verder uit te breiden en ook tot een gewogen afweging te komen welke risico's te accepteren en welke risico's te mitigeren. Daarnaast bevelen we aan om periodiek te beoordelen wat de mogelijke consequenties zijn van macro-economische, regionale of operationele omstandigheden en de impact hiervan op uw frauderisicoanalyse. Verslechterende koopkrachtomstandigheden kunnen bijvoorbeeld leiden tot een verhoogd frauderisico door medewerkers of cliënten.

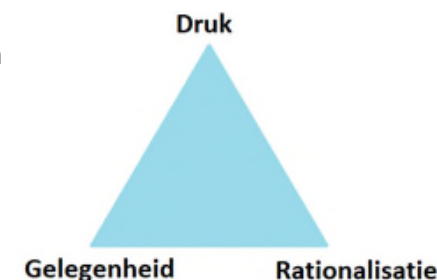
Wij adviseren u om hierbij ook specifiek aandacht te besteden aan het (fraude)risico van onrechtmatige onttrekkingen van geld aan de gemeente. Als belangrijke prioriteit noemen wij ook het risico dat facturen worden goedgekeurd waar geen prestatie voor uw gemeente tegenover staat.

De verbijzonderde interne controle kan ook aan waarde winnen als de opdracht hiervoor wordt ingegeven vanuit een interne frauderisicoanalyse, waardoor de werkzaamheden beter aansluiten op de risico's binnen de organisatie. Hiermee wordt in het uiteindelijke oordeel van de VIC tevens vastgesteld of frauderisico's in de processen/stromen voldoende zijn gewaarborgd.

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het College van Burgemeester en Wethouders. Deze verantwoordelijkheid betreft ook het onderhouden van een zodanige interne beheersing om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder dat deze afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Wij willen u erop wijzen dat wij vanaf dit boekjaar verplicht zijn om in onze controleverklaring specifiek te vermelden welke frauderisico's wij bij de controle van uw jaarrekening hebben geïdentificeerd en welke werkzaamheden wij ten aanzien van deze risico's hebben uitgevoerd.

Idealiter zouden de door ons in onze controleaanpak onderkende frauderisico's aan moeten sluiten op de frauderisico-analyse zoals opgesteld door het college en de toelichting van het college op de eventuele frauderisico's in het jaarverslag.

Verantwoordelijkheid van het college

2. Overige bevindingen en aandachtspunten

2.7 Fraudeanalyse

Rapportage frauderisico's

Op basis van onze kennis van uw organisatie en de interimcontrole onderkennen wij de volgende fraude-risico's in onze jaarrekeningcontrole:

- Het risico op management-override of controls: Het management bevindt zich in zijn algemeenheid in de unieke positie om (onrechtmatige) invloed uit te oefenen op de resultaten van de gemeente. Dit risico bestaat met name bij schattingsposten, zoals de waardering van grondexploitaties, de waardering van (onderhouds)voorzieningen en de waardering van vorderingen.

Het risico op management-override of controls is een risico dat wij feitelijk bij al onze klanten als een standaard frauderisico zien. Voor de Gemeente Rijswijk zou dit risico kunnen toezien op sturing door het management op kostenoverschrijdingen of op de waardering van Rijswijk Buiten.

Idealiter zouden de door ons in onze controleaanpak onderkende frauderisico's aan moeten sluiten op de nog op te stellen frauderisico-analyse door het college en de toelichting van het college op de onderkende frauderisico's in het jaarverslag.

De passages die wij voornemens zijn op te nemen in de controleverklaring stemmen wij tijdig met u af en zullen wij bij de bespreking van het accountantsverslag met u doornemen.

Nadere duiding

In bijlage 2 hebben wij nadere informatie opgenomen over de wijziging in de accountantsregelgeving met betrekking tot fraude en continuïteit.

Fraudemelding

In het boekjaar heeft de gemeente een fraude geconstateerd met betrekking tot de betalingen van tegemoetkomingen aan cliënten binnen het sociaal domein. De impact van de fraude bedraagt circa € 17.000. De directie heeft op basis van de signalen die werden verkregen een onderzoek laten uitvoeren door een bedrijfsrecherche bureau. Wij hebben het onderzoeksrapport verkregen. Het onderzoeksrapport maakt ons inziens een gedegen indruk. Op basis van het onderzoeksrapport heeft de gemeente ons inziens de juiste stappen gezet om verdere schade te voorkomen.

De geconstateerde fraude geeft ons inziens het belang weer van de inrichting van een toereikende interne beheersing, met name gericht op frauderisico's die de gemeente loopt. De frauderisico-analyse die in 2022 gereed is gekomen geeft hier een goede basis voor. Wij adviseren u na te gaan of alle frauderisico's binnen de organisatie toereikend zijn afgedekt. Daarnaast adviseren wij u specifieke aandacht te besteden aan de interne processen rondom betalingen om vast te stellen of er andere beperkte betalingsstromen zijn, waarbij geen interne functiescheiding is ingericht op de goedkeuring van de betaling. Wij begrijpen dat de gemeente hier reeds actie op heeft ondernomen.

2. Overige bevindingen en aandachtspunten

2.8 Aandachtspunten jaarrekening

Wijziging woonplaatsbeginsel

Overige aandachtspunten jaarrekeningcontrole

Jeugdzorg

In het boekjaar 2022 heeft een wijziging plaatsgevonden van de definitie van het woonplaatsbeginsel voor gemeenten. Hierdoor is per 1 januari 2022 de woonplaats van de gezaghouder niet meer leidend bij het bepalen van de gemeente die moet betalen voor de betreffende jeugdige. Met ingang van 1 januari 2022 is het criterium aangepast, waardoor de gemeente waar de jeugdige woont (of woonde op de laatste dag voordat hij of zij in een verblijfsinstelling wordt opgenomen) nu verantwoordelijk is voor de Jeugdzorg. De gemeente heeft om deze reden per 1 januari 2022 een analyse uitgevoerd om vast te stellen voor welke jeugdigen zij niet meer verantwoordelijk is, deze dossiers zijn overgedragen naar de gemeente die vanaf 1 januari 2022 verantwoordelijk is. Andere gemeenten in Nederland hebben nog tot uiterlijk 1 april 2023 de tijd om de dossiers over te dragen aan de gemeente. Hierdoor bestaat het risico dat de gemeente op balansdatum en bij de start van de controle nog niet volledig zicht heeft op de Jeugdzorglasten waarvoor de gemeente over 2022 verantwoordelijk is.

Wij adviseren de gemeente om bij te houden van welke gemeenten zij nog geen overdracht heeft ontvangen van jeugdigen, zodat de gemeente hierop actie kan ondernemen als deze informatie niet tijdig wordt gedeeld door de betreffende gemeenten.

3. Rechtmatigheids- verantwoording

3. Rechtmatigheidsverantwoording

3.1 Inleiding

Rechtmatigheidsverantwoording

Op 27 september jl. heeft de Eerste Kamer het wetvoorstel inzake de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording aangenomen. Dit betekent dat met ingang van het boekjaar 2023 de accountant uitsluitend nog een oordeel over de getrouwheid van de jaarrekening afgeeft. In de jaarrekening wordt door het college een nieuwe toelichting over rechtmatigheid opgenomen ('rechtmatigheidsverantwoording'). In deze rechtmatigheidsverantwoording verantwoordt het college zich over de al dan niet rechtmatige totstandkoming van de lasten, baten en balansmutaties. De accountant stelt vervolgens de getrouwheid van deze verantwoording vast.

Op dit moment wordt gekeken naar de noodzakelijke aanpassingen van het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO) en het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Ook bij gemeenten moeten de noodzakelijke voorbereidingen worden getroffen. Naast de verplichting dat in de jaarstukken 2023 een rechtmatigheidsverantwoording moet worden opgenomen en het feit dat deze ook onderbouwd moet worden door (bijvoorbeeld) een verbijzonderde interne controle zijn ook een aantal operationele zaken die (in)geregeld moeten worden. Met ingang van boekjaar 2023 is het verplicht het normenkader voor de rechtmatigheid jaarlijks door de gemeenteraad te laten vaststellen. Tot en met boekjaar 2022 bestaat ook de mogelijkheid om het normenkader ter kennisgeving in de raad te brengen. Inhoudelijk krijgt de gemeenteraad ook een aanvullende verantwoordelijkheid, namelijk het bepalen van de verantwoordingsgrens die het college moet hanteren voor het opmaken van de rechtmatigheidsverantwoording:

- De gemeenteraad stelt een verantwoordingsgrens (tussen 0% en 3%) en een rapporteringsgrens vast. Het college moet de financiële onrechtmatigheden boven dit bedrag rapporteren in de rechtmatigheidsverantwoording. Wij adviseren u deze verantwoordingsgrens in de financiële verordening (ex artikel 212) vast te leggen.
- De commissie BBV heeft in haar kadernota rechtmatigheid aanbevolen om de afspraken die de gemeenteraad met het college ook kan maken over een nadere toelichting van de onrechtmatigheden in de paragraaf Bedrijfsvoering in het jaarverslag. Bijvoorbeeld hoe het college opvolging geeft om de gerapporteerde afwijkingen in de rechtmatigheids-verantwoording in de toekomst te voorkomen. Wij adviseren u deze aanbeveling over te nemen.

Uw gemeente heeft in voorbereiding op de rechtmatigheidsverantwoording stappen gezet. Zo zijn er gestandaardiseerde werkprogramma's beschikbaar en zijn per proces risicoanalyses uitgevoerd. In voorbereiding op de rechtmatigheidsverantwoording in 2023 zien wij nog de volgende belangrijke aandachtspunten voor de gemeente:

- Inrichten integrale controleaanpak (In uw situatie: vaststellen normenkader en toetsingskader, formuleren beheersdoelstellingen en uitwerken gemeente brede (fraude)risicoanalyse), op volgende pagina gaan wij hier nader op in;
- Afstemmen van deze integrale controleaanpak naar de controleaanpak per proces.

De aanstaande invoering van de rechtmatigheidsverantwoording door het college stelt hogere eisen aan het interne beheersingssysteem. De aanwezigheid van een adequaat intern (financieel) beheersingssysteem is daarbij een essentiële randvoorwaarde om te kunnen bijsturen. De betrouwbaarheid van financiële informatie en verslaglegging is hierin van groot belang om dit tijdig en goed te kunnen doen. In de volgende pagina's gaan wij nader in op het stelsel voor de rechtmatigheidsverantwoording en de status van de interne beheersing op basis van het model voor inrichting van de beheersing (three lines model).

4. Bevindingen IT-beheersing

4. Bevindingen IT-beheersing

4.1 Algemeen

IT General Controls

Veel handelingen die binnen organisaties plaatsvinden, worden geregistreerd door middel van automatisering. Daarbij zijn diverse interne beheersingsmaatregelen steeds vaker geautomatiseerd in softwarepakketten. Wij onderzoeken daarom de beheersing van uw IT omgeving en rapporteren daarover in deze management letter.

Op basis van de door ons uitgevoerde werkzaamheden in november en december hebben wij onze inschatting van de kwaliteit van uw IT systeem en/of applicaties opgenomen. Hierbij hebben wij de volgende onderverdeling gemaakt om de kwaliteit weer te geven:

- Benodigd, verbetering op (korte) termijn
- Adviespunt, verdere aanscherping mogelijk
- Op dit moment voldoende

Bij het uitvoeren van onze werkzaamheden hebben wij gekeken naar de algemene onderwerpen rondom de beheersing van uw IT omgeving zoals in de tabel rechts opgenomen. Op de navolgende pagina's zullen wij onze bevindingen rapporteren.

Onderwerp	
 Toegangs-beveiliging	Bij het toetsen van 'toegangsbeveiliging' wordt onderzocht of de inrichting van de IT-omgeving de authenticiteit van de gebruiker van een gebruikersaccount borgt. Vervolgens onderzoeken wij de mogelijkheden voor het 'steunen' op autorisaties en de processen rondom het verstrekken, muteren en ontnemen van autorisaties binnen de omgeving. Wanneer de randvoorwaarden hiervoor voldoende aanwezig zijn, kunnen wij in de controle gebruik maken van ingerichte functiescheiding in het systeem. Een adequate inrichting kan preventief risico's voor uw organisaties beperken en tegelijkertijd efficiency voordelen opleveren in de controle.
 Wijzigings-beheer	Bij het toetsen van 'wijzigingsbeheer' ofwel change management wordt vastgesteld dat wijzigingen aan de applicatie op gestructureerde en gecontroleerde wijze worden doorgevoerd. Voor uw organisatie heeft wijzigingsbeheer ten doel om te voorkomen dat applicaties zich niet gedragen zoals u verwacht na een wijziging in de software, resulterend in, wellicht niet opgemerkte, (financiële) gevolgen.
 Continuïteits-maatregelen en beveiliging	Onder de noemer continuïteit en beveiliging krijgen wij inzicht in uw beheersing van risico's gericht op continuïteit van uw bedrijfsvoering. Hierbij kan discontinuïteit worden veroorzaakt door menselijk of technisch falen, maar ook door interne of externe kwaadwillenden. Voor continuïteit zijn met name het punt in de tijd aan tot waar u gegevens bij discontinuïteit kunt herstellen en de tijd die het kost om tot een normale bedrijfsvoering te komen bij discontinuïteit van belang. Hiernaast schatten wij uw beheersing van cyber risico's in.
 Adviespunten zonder directe impact	Het is van ons van belang om inzicht te krijgen in de verantwoordelijkheden die binnen de organisatie zijn ingericht – of met andere organisaties overeen zijn gekomen (uitbesteding) – ten aanzien van de beheersing van de IT-omgeving. Hierbij kijken wij naar beleidsstukken ten aanzien van IT-strategie, beveiliging en functiescheiding. Ook de interne beheersingsmaatregelen die al dan niet zijn ingericht binnen de IT omgevingen zijn onderdeel van onze scope. Indien maatregelen periodiek worden uitgevoerd kunnen wij hier gebruik van maken in de jaarrekeningcontrole. Deze adviespunten hebben niet een directe impact op onze controlewerkzaamheden, maar zijn wel wenselijk.

4. Bevindingen IT-beheersing

4.2 Toegangsbeveiliging

De conclusies die wij op basis van onze werkzaamheden trekken over de algemene inrichting van IT bij uw organisatie, delen wij op deze pagina met u. Uit de stoplichten valt op te maken in hoeverre wij gebruik kunnen maken van de randvoorwaarden die binnen uw organisatie aanwezig zijn voor de controle.

Authenticatie

Door middel van authenticatie wordt geborgd dat de gebruiker zichzelf kan identificeren binnen een geautomatiseerde omgeving. Kort gezegd: de gebruiker toont aan dat hij/zij inlogt met een eigen persoonsgebonden account en daarmee is wie hij/zij claimt te zijn. Wij scharen onder dit onderwerp met name wachtwoordvereisten en herleidbaarheid van accounts. Generieke accounts zijn dan ook niet wenselijk omdat functiescheiding kan worden doorbroken bij te ruime rechten en zijn mutaties niet te herleiden tot een persoon.

Autorisatie

Op het gebied van autorisatie zijn verschillende vormen van diepgang te definiëren. Wat wij onderzoeken als het gaat om de randvoorwaarden rondom autorisatie, zijn de rechten die de mogelijkheid bieden om autorisatiestructuren te wijzigen en of deze rechten belegd zijn bij functionarissen met een onafhankelijke positie ten opzichte van de jaarrekening. Daarnaast is een effectieve procedure voor het wijzigen van rechten noodzakelijk.

Authenticatie	Autorisatie	Onze bevindingen en impact op de controle
Netwerk 		De ingestelde wachtwoordeisen van het netwerk zijn van voldoende niveau. Gebruikers moeten middels two-factor authenticatie inloggen op het netwerk. De authenticatie van gebruikers is hiermee geborgd. Wij hebben geen AD ontvangen en kunnen geen uitspraken doen over de hoge rechten op het netwerk van de gemeente Rijswijk. Wel hebben wij vernomen dat er geen admin rechten van de gemeente Rijswijk bij financiële medewerkers zijn belegd. Deze zijn belegd op netwerk niveau bij de gemeente Delft (IT afdeling)
Suites 		Voor Suites zijn de wachtwoordeisen van voldoende niveau; de applicatie kent een standaard set aan wachtwoordvereisten. Er zijn geen individuele gebruikers vrijgesteld van deze eisen. De hoge rechten in de applicatie zijn beperkt tot onafhankelijke functionarissen in het kader van de jaarrekeningcontrole. Er wordt echter geen zichtbare periodieke controle uitgevoerd op gebruikers en gebruikersrechten binnen de applicatie en er is geen functie-autorisatie matrix opgesteld. Wij adviseren u om functiescheiding te beschrijven middels een functie-autorisatie matrix en een periodieke controle uit te voeren op de inrichting van de rechten binnen de applicatie en dit vast te leggen
Gevolgen bevindingen toegangsbeveiliging voor de jaarrekening-controle		De inloggegevens op het netwerk zijn belegd bij de gemeente Delft. Er wordt gebruik gemaakt van MFA. Mede doordat wij geen AD analyse hebben kunnen uitvoeren doen wij geen vaststellingen over hoge rechten. Op autorisatieniveau worden de instellingen van het netwerk en in de applicaties voldoende gewaarborgd. Wij zien beperkte impact op de jaarrekening.

4. Bevindingen IT-beheersing

4.2 Toegangsbeveiliging

De conclusies die wij op basis van onze werkzaamheden trekken over de algemene inrichting van IT bij uw organisatie, delen wij op deze pagina met u. Uit de stoplichten valt op te maken in hoeverre wij gebruik kunnen maken van de randvoorwaarden die binnen uw organisatie aanwezig zijn voor de controle.

Authenticatie

Door middel van authenticatie wordt geborgd dat de gebruiker zichzelf kan identificeren binnen een geautomatiseerde omgeving. Kort gezegd: de gebruiker toont aan dat hij/zij inlogt met een eigen persoonsgebonden account en daarmee is wie hij/zij claimt te zijn. Wij scharen onder dit onderwerp met name wachtwoordvereisten en herleidbaarheid van accounts. Generieke accounts zijn dan ook niet wenselijk omdat functiescheiding kan worden doorbroken bij te ruime rechten en zijn mutaties niet te herleiden tot een persoon.

Autorisatie

Op het gebied van autorisatie zijn verschillende vormen van diepgang te definiëren. Wat wij onderzoeken als het gaat om de randvoorwaarden rondom autorisatie, zijn de rechten die de mogelijkheid bieden om autorisatie-structuren te wijzigen en of deze rechten belegd zijn bij functionarissen met een onafhankelijke positie ten opzichte van de jaarrekening. Daarnaast is een effectieve procedure voor het wijzigen van rechten noodzakelijk.

Authenticatie	Autorisatie	Onze bevindingen en impact op de controle
Zorgned 		Voor ZorgNed zijn de wachtwoordeisen van voldoende niveau. Er wordt gebruik gemaakt van MFA wanneer er moet worden ingelogd. De hoge rechten in de applicatie zijn beperkt tot onafhankelijke functionarissen in het kader van de jaarrekeningcontrole. Er wordt geen zichtbare periodieke controle uitgevoerd op gebruikers en gebruikersrechten binnen de applicatie en er is geen functie-autorisatie matrix opgesteld. Wel hebben wij een werkwijze vernomen t.a.v. periodieke controles. Wij adviseren u om functiescheiding te beschrijven middels een functie-autorisatie matrix en een periodieke controle uit te voeren op de inrichting van de rechten binnen de applicatie en dit vast te leggen. Ook adviseren wij u om de periodieke controle vast te leggen.
Key2Financiën 		Voor Key2Financien zijn de wachtwoordeisen van voldoende niveau; de applicatie kent een standaard set aan wachtwoordvereisten. Er zijn geen individuele gebruikers vrijgesteld van deze eisen. De hoge rechten in de applicatie zijn beperkt tot onafhankelijke functionarissen. Er worden zichtbare periodieke controles uitgevoerd op gebruikers en gebruikersrechten binnen de applicatie en op de aanwezige functie-autorisatie matrix. Additioneel is er logging binnen de applicatie aanwezig op de mutaties van rechten.

4. Bevindingen IT-beheersing

4.3 Wijzigingsbeheer

Bij het doorvoeren van wijzigingen in software-omgevingen ontstaan risico's voor de bedrijfsvoering van uw organisatie. Wij verwachten daarom dat het proces voor wijzigingen een proces doorloopt, waarmee de risico's die gelopen worden, zijn ingeschat, worden geadresseerd en dat hierop maatregelen genomen worden.

Wij hebben in de tabel aangegeven wat wij verwachten per fase en wat wij hebben geconstateerd tijdens onze controle (deels op basis van interview) en of dit overeen komt met de verwachting.

Proces	Onze bevindingen
Risico inschatting 	Wij hebben vastgesteld dat wijzigingen via een standaard formulier verlopen. Een concrete risicoanalyse waarin uw organisatie de risico's identificeert is hierbij geen standaard stap. Hiermee is de kans aanwezig dat bepaalde risico's in beperkte mate of in zijn geheel niet ondervangen zijn in het proces.
Opstellen testplan en aanpak 	We hebben vernomen dat vaste testplannen worden opgesteld voor wijzigingen in Suites, ZorgNed en Key2Financiën. Echter zijn deze testplannen niet inzichtelijk gemaakt voor de ZorgNed en Key2Financiën.
Testen en documenteren 	Wij hebben kunnen vaststellen dat er met betrekking van de applicaties, een separate test en productie omgeving aanwezig is. De releasenotes worden door applicatiebeheerders bijgehouden en beoordeeld op toepasbaarheid voordat deze worden getest en doorgevoerd.
Gebruikers acceptatie 	Wij hebben begrepen dat er gebruik wordt gemaakt van key users die goedkeuring moeten geven bij het proces voor het doorvoeren van wijzigingen. Hierdoor wordt er goedkeuring gegeven voor het doorvoeren van de wijzigingen in de productieomgeving. Wij raden aan om een overzicht van formele goedkeuringen vast te leggen.
Gevolgen bevindingen wijzigingsbeheer voor de jaarrekeningcontrole	Voor alle applicaties zijn de releasenotes doorgenomen. Er zijn geen bevindingen die impact hebben op de controle. We raden aan het wijzigingsproces voor de benoemde applicaties te formaliseren (zie bijlage 3) en de hiernaast benoemde processtappen structureel vast te leggen (bijv. in een ticketsysteem).

4. Bevindingen IT-beheersing

4.4 Continuïteitsmaatregelen en beveiliging

Let op: de onderwerpen volgen uit interviews en hierop zijn door ons over het algemeen geen testwerkzaamheden uitgevoerd om vast te stellen dat de IT-omgeving is ingericht zoals ons voorgesteld is. Dit beperkt de zekerheid die u kunt ontleen aan de door ons beschreven aandachtspunten.

Continuïteitsmaatregelen

Recovery Point objective (RPO): De RPO is het punt in de tijd tot waar men minimaal de gegevens moet kunnen herstellen. Het is dus de acceptabele hoeveelheid aan dataverlies uitgedrukt in tijd.

Back-ups: Wij hebben vernomen dat back-ups periodiek en incrementeel worden gemaakt en extern worden opgeslagen. Daarnaast hebben we vernomen dat er controle op de volledigheid van back-ups wordt uitgevoerd.

Recovery Time Objective (RTO): Een RTO is de tijd waarna een proces/middel na een onderbreking moet teruggebracht zijn op een aanvaardbaar niveau, om een onacceptabele impact op de organisatie te vermijden.

Vervolg RTO

Recovery: Middels interview met functionarissen van de Gemeente Delft vernomen dat er periodieke recoverytests worden uitgevoerd. De processen hieromtrent zijn helder en liggen vast in de gemeenschappelijke regeling.

Uitwijk: Middels interview met de Gemeente Delft vernomen dat er uitwijkmogelijkheden zijn ingericht en dat deze periodiek virtueel worden getest.

Beveiliging

Beveiliging

De beveiliging van de IT-omgeving delen wij op in verschillende aspecten, welke wij hieronder hebben weergegeven.

Fysieke beveiliging:

De serverruimtes zijn voorzien van diverse beveiligingsmaatregelen ten aanzien van temperatuur, klimaat en brandrisico's. We hebben vernomen dat dit voor beide hosting locaties geldt.

Remote access:

Voor het inloggen wordt gebruik gemaakt van two-factor authenticatie, waarmee het risico op ongeautoriseerde inlogpogingen wordt verlaagd.

Vervolg Beveiliging

Tevens is two-factor authenticatie ingesteld voor inloggen op de Office 365 omgeving, wanneer deze online wordt benaderd. Hiermee wordt gevoelige data in deze omgeving aanvullend beschermd. Wij onderschrijven het belang van een dergelijke risicogerichte aanpak bij beveiligen van verschillende datasets.

Preventie:

Een firewall en virusscanner zijn aanwezig. We hebben vernomen dat functionarissen van de Gemeente Delft actief zorgdragen voor het beheer hiervan. Ook vindt er periodiek een penetratie test door een externe partij plaats.

Monitoring:

We hebben vernomen dat functionarissen van de Gemeente Delft gebruik maken van diverse monitoringtools. Hiermee houdt men zicht op de succesvolle werking van maatregelen t.b.v. continuïteit. Daarnaast wordt hiermee actief zorg gedragen voor preventie en beveiliging.

4. Bevindingen IT-beheersing

4.5 Adviespunten zonder directe impact

Let op: de onderwerpen volgen uit interviews en hierop zijn door ons over het algemeen geen testwerkzaamheden uitgevoerd om vast te stellen dat de IT-omgeving is ingericht zoals ons voorgesteld is. Dit beperkt de zekerheid die u kunt ontlenen aan de door ons beschreven aandachtspunten.

Beleid en Plannen

Beleid

Binnen uw organisatie is een uitgewerkt IT beleidsplan aanwezig, waarin de uitgangspunten voor IT beheer en ontwikkelingen zijn beschreven. We hebben vastgesteld dat het beleid actueel is dat de te verwachten onderdelen hierin aan bod komen.

Verantwoordelijkheden en regiefunctie

Wij verwachten dat binnen uw organisatie duidelijke afspraken zijn gemaakt ten aanzien van verantwoordelijkheden over uitvoering en strategie op het gebied van IT. We hebben vernomen dat dit het geval is. Het informatiebeveiligingsbeleid is beschreven welke zaken de verantwoordelijkheid van de gemeente Rijswijk zijn en welke zaken onder het beheer van de Gemeente Delft vallen. In de meest recente gemeenschappelijke regeling zijn hierover duidelijke afspraken gemaakt.

Uitvoering

Beheersing van incidenten

Om de performance van uw IT systemen en eventueel de performance van uw IT dienstverlener te monitoren, is registratie van de incidenten en problemen van belang. Hierdoor verkrijgt u inzicht in de performance van uw systemen, maar ook van uw IT organisatie en kunt u waar nodig uw beleidsplan corrigeren.

Wij hebben vernomen dat u beschikt over een ticketsysteem, maar dat er geen periodieke beoordeling plaatsvindt over de tickets. Wij raden aan om in het beleid op te nemen dat hierover wordt gerapporteerd

Uitvoering beheersingsmaatregelen IT

Op verschillende vlakken worden (nog) geen toetsbare beheersingsmaatregelen uitgevoerd binnen uw organisatie. Denk aan:

- Procedure rondom uitgifte en controle op unieke en individuele gebruikersnamen
- Periodieke controle op actieve gebruikers, rollen en rechten

Deze procedures en daaruit volgende controlemaatregelen zorgen ervoor dat uw organisatie grip houdt op de IT-omgeving en faciliteren dat de randvoorwaarden, die de effectiviteit van ingerichte beheersingsmaatregelen beïnvloeden, van voldoende niveau zijn. Wij adviseren u periodieke controles uit te voeren op met name de juiste inrichting van wachtwoorden en rechten en rollen en de uitvoering hiervan toetsbaar vast te leggen. Additioneel zijn er geen afspraken en aanzien van opschoning van accounts in de gemeenschappelijke regeling.

Bijlage 1: detailbevindingen

Detailbevindingen

Uitleg opbouw

In dit hoofdstuk zijn de significante bevindingen opgenomen.

Per bladzijde van deze managementletter is een bevinding opgenomen met daarbij het risico en een aanbeveling. Bij elke bevinding staat de datum van de eerste vermelding aangegeven te samen met de gradatie van de constatering. Bij de prioriteit staat de mate van belangrijkheid en urgentie.

Per bevinding zullen wij aangeven welke alternatieve werkzaamheden wij zullen uitvoeren om het geconstateerde risico (gegevensgericht) te ondervangen.

Voor bestaande bevindingen geven wij tevens een update van de status van deze bevinding in het huidige boekjaar.

Bevinding

In dit blok wordt aangegeven wat gedurende de accountantscontrole is geconstateerd en waarvan wij u graag op de hoogte willen brengen.

Prioriteit	Boekjaar bevinding	Status
Urgentie en belang van de bevinding	Boekjaar eerste vermelding	
	Risico Hierbij geven wij aan wat de risico's zijn van de bevinding en wat de gevolgen voor uw gemeente kunnen zijn.	
	Aanbeveling Hier geven wij u aanbevelingen met betrekking tot de bevinding. Deze aanbeveling is een mogelijke oplossing voor de bevinding.	
	Update boekjaar / Gevolgen jaarrekeningcontrole Hier geven wij een update van de bevinding wanneer deze in een eerder boekjaar is geconstateerd. Tevens kan de bevinding gevolgen hebben voor de controleaanpak / omvang van onze controlewerkzaamheden. Op deze plaats maken wij hier eveneens vermelding van.	

De kleur van het symbool geeft de status van de constatering aan.

- = opgelost
- = in opzet opgelost, werking nog niet getoetst
- = actie ondernomen, maar nog niet afgerond
- = geen actie ondernomen
- = Nieuwe bevinding

Detailbevindingen

Risico 1: Gedurende een deel van het boekjaar geen tweedelijns controle

Bevinding

Wij constateren dat de gemeente in de periode januari tot en met augustus 2022 geen tweedelijnscontrole heeft uitgevoerd op de processen Wmo en Jeugd binnen het sociaal domein. Hierdoor hebben toekenningen van Wmo, Jeugdzorg in de eerste acht maanden van het jaar plaatsgevonden, zonder dat er toetsingen op deze toekenningen plaatsvonden.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Hoog	2022	Wmo en Jeugd	
	Risico Het risico bestaat dat toekenningen in het boekjaar niet nauwkeurig hebben plaatsgevonden, waardoor niet de juiste zorg of te dure zorg beschikt is aan cliënten.		
	Aanbeveling Per 1 september 2022 is de tweedelijnscontrole door de gemeente weer opgestart, waarmee de processen per die datum weer toereikend is ingericht. Wij adviseren u te beoordelen in hoeverre het noodzakelijk wordt geacht om de toekenningen in de tussenliggende periode alsnog te beoordelen.		
	Update boekjaar 2022 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2022 In het kader van de jaarrekeningcontrole 2022 zullen wij op basis van een steekproef controlewerkzaamheden uitvoeren om vast te stellen of toekenningen in overeenstemming met de achterliggende documentatie en wet- en regelgeving heeft plaatsgevonden.		

Detailbevindingen

Risico 2: Tussentijdse management informatie niet volledig

Bevinding

Wij begrijpen dat de informatie vanuit diverse subadministraties niet periodiek wordt aangesloten met de informatie vanuit de financiële administratie. Daarnaast begrijpen wij dat de informatie vanuit een aantal subadministraties (waaronder in ieder geval de salarisadministratie) een achterstand in de verwerking heeft opgebouwd, waardoor deze informatie op dit moment niet tijdig in de financiële administratie wordt verwerkt.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Hoog	2022	Financieel beheer	
	Risico Het risico bestaat dat de tussentijdse informatie die gerapporteerd wordt op onderdelen niet volledig is, waardoor mogelijke begrotingsoverschrijdingen en overschrijdingen niet tijdig worden gesignaleerd.		
	Aanbeveling Wij adviseren u in ieder geval tussentijdse analyses uit te voeren op de cijfers die worden gehanteerd bij het opstellen van de tussentijdse rapportages.		
	Gevolgen jaarrekeningcontrole 2022 Geen gevolgen voor de jaarrekeningcontrole 2022, indien de aansluitingen bij aanvang van de jaarrekeningcontrole 2022 zijn gerealiseerd.		

Detailbevindingen

Risico 3: Geen eenduidige werkwijze verhuurproces

Bevinding

Wij constateren dat verschillende personen van verschillende afdelingen betrokken zijn bij het proces verhuur. Bij het interview dat wij over dit proces hebben gehouden bleek dat er niet over alle processtappen eenduidige werkafspraken zijn gemaakt die door alle afdelingen worden nageleefd. Onder andere om deze reden heeft de afdeling Financiën in dit proces een uitvoerende rol in het verzamelen van verhuurafspraken en het registreren en factureren.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Gemiddeld	2022	Verhuur	
	Risico Het risico bestaat dat verhuurcontracten niet bekend zijn bij de relevante functionarissen, waardoor verhuuropbrengsten ten onrechte niet in rekening worden gebracht.		
	Aanbeveling Wij adviseren u om het proces rondom de verhuuropbrengsten te beschouwen en waar nodig aanvullende maatregelen te nemen zodat bevoegdheden en verantwoordelijkheden van medewerkers duidelijk zijn, zodat alle betrokkenen de juiste taken uitvoeren.		
	Gevolgen jaarrekeningcontrole 2022 In het kader van de jaarrekeningcontrole verwachten wij van de gemeente een analyse van de volledigheid van de verhuuropbrengsten per pand door een relatie te leggen tussen het gemeentelijke vastgoed in eigendom, het huidige gebruik en de bijbehorende verhuuropbrengsten, zodat kan worden vastgesteld dat voor alle panden de verhuuropbrengsten worden verantwoord.		

Detailbevindingen

Risico 4: Geen proces rondom voorraadbeheer Wmo-hulpmiddelen

Bevinding

De gemeente koopt hulpmiddelen in bij haar leveranciers. Deze hulpmiddelen worden na aankoop direct ingezet bij cliënten. De gemeente heeft geen interne registratie van de ingekochte voorraad, dit beheer is belegd bij contractpartijen. De gemeente voert geen toets uit op de opgave van de contractpartijen. De voorraden worden in de financiële administratie direct in de kosten opgenomen in het boekjaar van aanschaf.

Periodiek vindt een beoordeling plaats waarbij eventuele afstoting van de in het verleden ingekochte hulpmiddelen plaatsvindt. Er is geen beleid/proces rondom de goedkeuring van verkoopbesluiten van voorraden.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Gemiddeld	2022	Wmo	
	Risico Het risico bestaat dat hulpmiddelen ten onrechte aan het beheer van de gemeente worden onttrokken als gevolg van fraude of fouten.		
	Aanbeveling Wij adviseren u om waarborgen in dit proces aan te brengen ten einde het voorraadbeheer in te richten, zodat inzicht wordt verkregen in de eigendommen van de gemeente. Daarnaast adviseren wij u functiescheiding in te richten in het proces rondom afstoting van hulpmiddelen.		
	Gevolgen jaarrekeningcontrole 2022 Geen gevolgen voor de jaarrekeningcontrole.		

Detailbevindingen

Risico 5: Beperkte mogelijkheid tot monitoring vanuit de financiële administratie

Bevinding

Het mogelijk is om vanuit de financiële administratie op bijzondere boekingen en specifieke transactiestromen te monitoren. Om dit effectief en efficiënt uit te voeren raden wij u aan om de inrichting van de financiële administratie op bepaalde punten te wijzigen zodat transactiesoorten van elkaar onderscheiden kunnen worden. Dit maakt het makkelijker om een gedegen rechtmatigheidsverantwoording te komen, aangezien één van de eisen is dat deze opgesteld wordt op basis van de financiële omvang van posten en stromen.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Gemiddeld	2021	Financieel beheer	
	Risico Het risico bestaat dat onrechtmatige (significante) transacties niet gesignaleerd worden vanuit een (verbijzonderde) interne controle.		
	Aanbeveling Wij adviseren u om de in de administratie specifieke transactiestromen duidelijk in de administratie te onderscheiden.		
	Update boekjaar 2022 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2022 Aan Baker Tilly Advisory Public Sector is een opdracht verstrekt om de gemeente te ondersteunen bij het efficiënter en effectiever inrichten van de financiële administratie. Hiermee zal dit issue voor het boekjaar 2023 opgelost kunnen zijn.		

Detailbevindingen

Risico 6: Geen tussentijds inzicht in betalingen Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden

Bevinding

Wij constateren dat betalingen vanuit SbjH aangeleverd worden met inzicht op welk boekjaar of soort Jeugdzorg deze betaling betrekking heeft. Deze verdeling wordt intern tussentijds niet geanalyseerd, waardoor er geen zicht is of de inschatting van 'nog te betalen Jeugdhulplasten' in de jaarrekening van voorgaande jaren juist was.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Laag	2021	Jeugdzorg	
	Risico Het risico bestaat dat onvoldoende inzicht is om een juiste inschatting te kunnen maken van verwachte of toekomstige verplichtingen Jeugdhulp.		
	Aanbeveling Wij adviseren u periodiek te analyseren of de betalingen Jeugdhulp die betrekking hebben op voorgaande jaren te vergelijken met de inschatting van de 'onderhandenwerk' positie.		
	Update boekjaar 2022 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2022 De balansposten 'Te betalen' en 'Te verrekenen' worden 2x per jaar geanalyseerd, 1x na de zomer / voor de interimcontrole en 1x gedurende de jaarrekeningperiode. Hierbij wordt ook de betalingen Jeugdhulp die betrekking hebben op voorgaande jaren vergeleken met de inschatting van de 'onderhandenwerk' positie.		

Detailbevindingen

Risico 7: Geen zichtbare controle op definitieve betaalbatch

Bevinding

Voordat een betaling definitief geaccordeerd wordt is het mogelijk om vast te stellen of de betaalbatch tijdens het uploaden in de betaalomgeving niet gewijzigd is. Wij constateren dat deze controle niet zichtbaar is vastgelegd.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Afgerond	2021	Betalingen	
	Risico Het risico bestaat dat er onrechtmatige betalingen plaatvinden.		
	Aanbeveling Wij adviseren u om deze controle zichtbaar vast te leggen. Dit kan doormiddel van een vastlegging op de betaalvoorstellen uit de bank of doormiddel van een bevestiging per e-mail.		
	Update boekjaar 2022 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2022 Wanneer een betaalbatch wordt ingelezen dan wordt er een controle gedaan in de BNG De laatste 5 cijfers van de SHA-256 code moeten worden ingevuld. Het aantal regels (hoeveel betalingen de betaalbatch heeft) en het bedrag van de betaalbatch moet worden ingevuld. Wanneer de ingevulde gegevens niet kloppen kan de betaalbatch niet betaald worden. Met de invoering van deze application control wordt voldoende zekerheid verkregen dat de betaallijst ongewijzigd in de bank is ingelezen.		

Detailbevindingen

Risico 8: Ontbrekende verplichtingenadministratie

Bevinding

Wij hebben tijdens de controle geconstateerd dat de verplichtingen die de gemeente Rijswijk aangegaan is niet altijd inzichtelijk zijn. Hierdoor is het controleren of voldaan is aan de aanbestedingsvoorschriften een intensief proces.

Wij constateren dat de verplichtingen in het kader van de jaarrekening steeds strikter worden, waardoor het voor de organisatie belangrijk is inzicht te hebben in de aangegane verplichtingen.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Gemiddeld	2018	Inkopen	
	Risico Het risico bestaat dat aangegane verplichtingen niet tijdig worden gesignaleerd met als gevolg dat rechtmatigheidsfouten niet tijdig worden geconstateerd en daardoor niet kunnen worden gecorrigeerd.		
	Aanbeveling Wij adviseren u om zorg te dragen voor een juiste en volledige registratie van de verplichtingen en rekening te houden met mogelijkheden om op eenvoudige wijze de naleving van de aanbestedingsrichtlijnen te controleren. Wij vragen uw aandacht voor de beschikbaarheid van medewerkers om de implementatie succesvol te laten verlopen.		
	Update boekjaar 2022 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2022 In de loop van 2022 is de verplichtingenadministratie ingericht. Alle facturen boven € 10.000 moeten bij het inboeken worden gekoppeld aan een verplichting. Hiermee wordt gewaarborgd dat alle omvangrijke verplichtingen in de verplichtingenadministratie worden geregistreerd. Voor de jaarrekeningcontrole 2022 kunnen wij nog geen gebruik maken van de verplichtingenadministratie, omdat deze in 2022 nog niet het hele jaar heeft gewerkt. Met de organisatie zullen wij afspraken maken over de wijze waarop wij de controle voor het huidige boekjaar insteken. Dit zal vergelijkbaar zijn aan voorgaand jaar.		

Detailbevindingen

Risico 9: Geen eenduidige registratie inkoopdossiers

Bevinding

Wij hebben vastgesteld dat binnen de gemeente geen sprake is van een eenduidige wijze waarop de inkoopdossiers vastgelegd worden. Hierdoor is het niet mogelijk vooraf te bepalen of het juiste inkooptraject gevolgd wordt.

Prioriteit

Laag

Boekjaar

2015

Proces

Inkopen

Status

Risico

Risico dat achteraf niet aangetoond kan worden dat de juiste inkoopprocedure gevolgd is, waardoor de rechtmatigheid van de lasten niet aangetoond kan worden.

Aanbeveling

Wij adviseren u om een eenduidige procedure te implementeren op de archivering van inkoopdossiers en erop toe te zien dat deze procedure breed binnen de organisatie gedragen wordt.

Update boekjaar 2022 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2022

Op Edison staat een checklist 'Archivering aanbestedingen (inkoopdossier)'. De halfjaarlijkse spendanalyse door de inkoopadviseurs is feitelijk een controle op de naleving hiervan. Inkoopprocedures die via de afdeling Inkoop verlopen worden door de inkoopadviseurs gearcheveerd.

Bij de uitvoering van de controle op de spendanalyse 2022 zullen wij vaststellen of deze bevinding inmiddels afdoende is opgevolgd.

Detailbevindingen

Risico 10: Geen toereikende onderbouwing prestatielevering

Bevinding

Wij constateren echter tijdens de controle dat bij veel medewerkers niet duidelijk is waarom ze een factuur autoriseren.

Tevens constateren wij dat het huidige beleid dat ingaat op prestatielevering niet volledig voldoet aan de vereisten van de controle, waardoor niet altijd de juiste documenten (conform beleid) archiveren

Om die reden kunnen wij niet steunen op de autorisaties binnen het systeem.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Hoog	2019	Inkopen	
	Risico Het risico bestaat dat facturen ten onrechte goedgekeurd worden terwijl de prestatie niet geleverd is.		
	Aanbeveling Wij adviseren u om medewerkers te instrueren over de procedures bij 'vaststellen prestatielevering' en het beleid op juiste wijze aan te passen. Advies is om, zoals afgelopen perioden is gebeurd, periodiek te blijven controleren of en op welke wijze controle van prestatielevering heeft plaatsgevonden om hiermee het belang van de naleving van deze procedure te onderstrepen en goede implementatie te versnellen.		
	Update boekjaar 2022 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2022 In 2022 is de routing van een specifieke kredietbeheerder ingericht met een extra controleur. Hiermee zou de controle op de prestatie beter gewaarborgd moeten kunnen worden. Voor het boekjaar 2022 is in september de steekproef uitgezet voor de inkopen over het eerste halfjaar. De stukken hiervoor worden door de gemeente op korte termijn aangeleverd bij Baker Tilly ten behoeve van de controle hierop. Op basis van de bevindingen uit deze aanlevering zullen wij vaststellen of deze bevinding voor volgend boekjaar nog van toepassing is.		

Detailbevindingen

Risico 11: Ontbrekende frauderisicoanalyse

Bevinding

Voorgaand jaar hebben wij aanbevolen een frauderisicoanalyse uit te voeren. Wij constateren dat de organisatie voor deze analyse een externe partij heeft ingeschakeld. De eindrapportage over de frauderisicoanalyse wordt naar verwachting medio december opgeleverd.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Gemiddeld	2018	Financieel beheer	
	Risico Het risico bestaat dat fraude niet tijdig geconstateerd wordt doordat de bewustwording en het inzicht van de mogelijke onrechtmatigheden in de processen ontbreekt.		
	Aanbeveling Wij adviseren u een geformaliseerde fraudeanalyse op te stellen. Wij adviseren u om de risicoanalyse onderdeel te maken van het interne controleplan en regelmatig (intern bij de diverse afdelingen) aandacht voor deze risicoanalyse te vragen en deze periodiek te analyseren.		
	Update boekjaar 2022 In 2022 is de fraude-risicoanalyse van de gemeente Rijswijk gereed gekomen. De fraude-risicoanalyse is uitgevoerd door een externe partij. Ons algemene beeld van de frauderisicoanalyse is dat deze in belangrijke mate inzicht geeft in de frauderisico's van de gemeente en de bijbehorende beheersingsmaatregelen. Wij adviseren u periodiek de fraude-risicoanalyse te evalueren en in ieder geval jaarlijks de werking van de interne beheersingsmaatregelen te toetsen die in de fraude-risicoanalyse zijn opgenomen.		

Detailbevindingen

Risico 12: Beperkte inrichting verbijzonderde interne controle

Bevinding

De organisatie is in 2019 gestart met het opzetten van een VIC-plan en heeft in 2019 een eerste 0-meting gedaan op de interne beheersing binnen de afdelingen. Deze VIC is in 2020 en 2021 verder geïntensiveerd.

Op basis van de tussentijdse rapportages en de gesprekken met diverse proceseigenaren constateren wij dat het doel en verwachtingen van de VIC's nog niet altijd bekend is. Hierdoor zijn controles niet altijd effectief en efficiënt. Wij signaleren wel dat de VIC's zijn uitgevoerd conform de opzet.

Tevens constateren wij dat de keuze gemaakt is om eventuele aanvullende werkzaamheden die nodig zijn om tot een rechtmatigheidsverantwoording te komen niet bij de VIC te beleggen. Hierdoor moet u organisatie nog stappen zetten om tot een rechtmatigheidsmededeling te komen.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Gemiddeld	2019	Financieel beheer	
	Risico Het risico bestaat dat tekortkomingen in de opzet, het bestaan of de werking van processen niet wordenesignaleerd, waardoor risico's niet afdoende worden gemitigeerd.		
	Aanbeveling Gezien de huidige bevindingen verwachten wij dat het (nog) veel tijd in beslag zal nemen om de verschillende afdelingen mee te nemen in de acties die nodig zijn om op efficiënte wijze controles op de interne beheersing uit te voeren en te kunnen rapporteren over de rechtmatigheidsmededeling. Wij adviseren u te evalueren of deze capaciteit en kennis in voldoende mate aanwezig is binnen uw organisatie, mede gezien het feit dat de mogelijk aanvullende werkzaamheden die nodig zijn voor de rechtmatigheidsmededeling niet door de VIC uitgevoerd gaan worden.		
	Update boekjaar 2022 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2022 Wij hebben tijdens de interimcontrole alle significante processen doorgenomen en de aanbevelingen per proces opgenomen in deze managementletter. Om die reden leidt deze constatering niet tot aanvullende werkzaamheden in de jaarrekeningcontrole. Ten behoeve van de controleaanpak 2023 worden per proces afspraken gemaakt. Naast de bespreking van de procesbeheersing, risico's en de opvolging van de aanbevelingen worden er afspraken gemaakt over de uit te voeren controles en op te leveren stukken (normenkader, toetsingskader, tariefcontroles, lijncontrole, (aantallen) dossiercontroles, aansluitingen, etc.)		

Detailbevindingen

Risico 13: Geen zichtbare controle personeelsmutaties

Bevinding

Wij hebben tijdens de controle vastgesteld dat de personeelsmutaties steekproefsgewijs gecontroleerd worden. Deze controle vindt echter niet zichtbaar plaats.

Wij constateren dat het vanaf 2022 mogelijk is om in de applicatie zichtbaar te maken of personeelsmutaties door een tweede medewerker zijn gecontroleerd. Wij hebben vernomen dat een controle op significante mutaties plaatsvindt, maar dit niet zichtbaar vast ligt.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Laag	2018	Personeelskosten	
	Risico Het risico bestaat dat fouten in de personeelsmutaties niet worden opgemerkt, doordat controlewerkzaamheden niet zichtbaar worden gemaakt. Hierdoor kan niet worden vastgesteld of controlewerkzaamheden reeds zijn uitgevoerd en kan bij fouten achteraf niet worden vastgesteld of dit het gevolg is van een falende controle of het feit dat een post niet in de controle is meegenomen.		
	Aanbeveling Wij adviseren u om begin 2022 na te gaan welke mogelijkheden er zijn om de controles te digitaliseren en adviseren u om tevens (in overleg met de VIC) te bepalen welke controlestappen zichtbaar vastgelegd worden.		
	Update boekjaar 2022 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2022 Er wordt inmiddels een steekproefsgewijze controle uitgevoerd die zichtbaar wordt vastgelegd.		

Detailbevindingen

Risico 14: Controle op subsidieverstrekingen vindt plaats zonder checklist

Bevinding

Wij constateerden in 2017 dat de gemeente geen checklist gebruikt om bij aanvraag of vaststelling van de subsidies vast te stellen of voldaan is aan de eisen uit de subsidieverordening.

Deze checklist wordt opgenomen in de applicatie.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Laag	2017	Subsidieverstrekingen	
	Risico Het risico bestaat dat bij het verstrekken van subsidies de subsidieverstreking niet volledig wordt getoetst aan de algemene subsidieverordening (ASV) en eventuele andere beleidskaders.		
	Aanbeveling Wij adviseren u om afdelingen te verplichten de subsidies te registreren in de applicatie. Wij adviseren u na te gaan of het mogelijk is werkstappen in de applicatie af te dwingen. Op deze wijze kan een controle op het naleven van de subsidieverordening ingebouwd worden.		
	Update boekjaar 2022 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2022 Met ingang van boekjaar 2022 vindt de registratie van subsidieaanvragen volledig plaats in Key2Subsidies. Met de toepassing van Key2Subsidies wordt gewaarborgd dat een eenduidige vastlegging plaatsvindt van de subsidieaanvragen, daarnaast wordt toetsing van de subsidieverstrekingen middels Key2Subsidies afgedwongen. Wij constateren dat in Key2Subsidies de hiervoor genoemde checklist niet is opgenomen. Waardoor medewerkers niet door de applicatie ondersteund worden bij het bepalen of een subsidieaanvraag voldoet aan de daaraan te stellen eisen op basis van de ASV. Doordat sprake is van medewerkers die reeds langdurig betrokken zijn bij dit proces is het risico op afwijkingen van de ASV die niet worden opgemerkt beperkt, echter bij vervanging van medewerkers of ziekte loopt de gemeente een risico dat de toetsing aan de ASV niet toereikend plaatsvindt.		

Detailbevindingen

Risico 15: Geen controle op wijzigingen crediteurenstamgegevens zorginstellingen

Bevinding

Voorgaande controle hebben wij vermeld dat de applicatie een vierogen-principe afdwong. Feitelijk bleek dit een procesafpraak binnen de afdeling; de applicatie kent deze functionaliteit vooralsnog niet. Bekend is echter dat deze op korte termijn wordt toegevoegd in een van de aankomende versies.

We hebben vernomen dat het beheerteam inmiddels geen operationele taken meer uitvoert; hiermee is deze bevinding van vorig jaar opgelost.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Afgerond	2018	Wmo	
	Risico Risico dat onrechtmatige betalingen plaatsvinden.		
	Aanbeveling Er is inmiddels een scheiding gemaakt tussen de applicatie beheertaken en de operationele taken, waarmee de randvoorwaarden zijn gecreëerd om op een toekomstig vier-ogenprincipe te steunen. Wij raden aan deze functionaliteit in gebruik te nemen wanneer deze in een van de aankomende updates is verwerkt.		
	Update boekjaar 2022 Door middel van logging hebben wij in 2021 vastgesteld dat er geen betalingen aan de onjuiste bankrekeningnummers hebben plaatsgevonden. Met het invoeren van vier-ogen principe is de randvoorwaarde gecreëerd om ervoor te zorgen dat mutaties worden gecontroleerd. Hiermee is dit risico volledig afgedekt.		

Detailbevindingen

Risico 16: Geen tweede toetsing op de gehanteerde bouwkosten in vergunningsaanvraag

Bevinding

Wij hebben tijdens de controle vastgesteld dat er bij het beschikken van de omgevingsvergunningen geen controle plaatsvindt op de nauwkeurigheid van de bouwkosten. Wel hebben wij begrepen dat deze controle nog voor het opstellen van de jaarrekening uitgevoerd wordt.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Gemiddeld	2018	Omgevingsvergunningen	
	Risico Het risico bestaat dat bouwbedrijven bewust een te lage bouwkostensom opgeven en dat medewerkers deze als gevolg van fraude of fouten ten onrechte niet signaleren. In deze gevallen vindt legesoplegging voor een te laag bedrag plaats, waardoor de gemeente te lage baten uit bouwleges heeft.		
	Aanbeveling Wij adviseren u om een plausibiliteitscheck uit te voeren op de juistheid van de opgave bouwkosten in een aanvraag. Wij adviseren u een procedure op te stellen waarin ingegaan wordt wanneer deze analyse een vereiste is. Bijvoorbeeld wanneer sprake is van een specifieke vergunning of een hoge leges.		
	Update boekjaar 2022 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2022 Er is inmiddels een plausibiliteitscheck ingevoerd. Deze wordt echter niet zichtbaar vastgelegd als de plausibiliteitscheck akkoord is. Om deze reden hebben wij tijdens de bespreking van de procesopzet in oktober 2022 met de afdeling afgesteld dat voor de tien grootste dossiers een zichtbare review op de bouwkosten plaatsvindt op basis van (minimaal) vier-ogen-principe, zodat het risico op onterecht goedgekeurde te lage bouwkosten zichtbaar wordt gemitigeerd. Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole 2022 zullen wij de uitkomsten van deze interne review controleren. Wij adviseren u te beoordelen in hoeverre een periodieke beoordeling op deze wijze wenselijk is om zicht te houden op de hoogte van de bouwsommen van de belangrijkste vergunningsaanvragen.		

Detailbevindingen

Risico 17: Onvolledige onderbouwing uitgangspunten grondexploitatie

Bevinding

Wij hebben voorgaand jaar geconstateerd dat niet alle uitgangspunten van de verwachte kosten en opbrengsten bij Rijswijk Buiten (voldoende) onderbouwd zijn. Eind november hebben wij concrete afspraken gemaakt over de planning van de grondexploitatie RijswijkBuiten.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Hoog	2019	Grondexploitaties	
	Risico Het risico bestaat dat uitgangspunten in de grondexploitatie voor wat betreft de te verwachten grondopbrengsten of nog te maken kosten niet toereikend zijn ingeschat of onderbouwd, waardoor de waardering van de grondexploitaties		
	Aanbeveling Wij adviseren u de actualisatie van RijswijkBuiten tijdig op te pakken en af te ronden, zodat de eventuele impact hiervan op het exploitatieresultaat en de waardering in de jaarrekening tijdig bekend is.		
	Update boekjaar 2022 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2022 Wij hebben met de organisatie afgesproken dat de actualisatie van de exploitatieopzet ruim voorafgaand aan de jaarrekeningcontrole wordt opgeleverd voor de controle. Dit zodat eventuele discussiepunten in de waardering tijdig bekend zijn. In de 11 ^e herziening van de grondexploitatie zijn het ontwerp en het woningbouwprogramma geactualiseerd en vertaald naar kosten en opbrengsten. Wij hebben recent de berekeningen hiervan ontvangen, waardoor de controle op de grondexploitatie tijdig kan aanvangen. Voor het boekjaar 2022 hebben wij de prioriteit van dit punt op hoog gezet op basis van de marktomstandigheden in 2022 die het belang van een toereikende onderbouwing van uitgangspunten vergroten.		

Detailbevindingen

Risico 18: Monitoring volledigheid parkeeropbrengsten

Bevinding

Bij de controle 2019 hebben wij vastgesteld dat een duidelijke vastlegging en aansluiting ontbrak. Tijdens de controle 2020 hebben wij vernomen dat begin dit jaar geen naheffingsaanslagen zijn geïnd.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Gemiddeld	2019	Parkeeropbrengsten	
	Risico Het risico bestaat dat parkeeropbrengsten niet volledig worden verantwoord en dat dit intern niet wordt opgemerkt.		
	Aanbeveling Wij begrijpen dat u afgelopen jaar het proces 'parkeerbelastingen' uitgebreid heeft geëvalueerd. Wij adviseren u de taken en verantwoordelijkheden (waaronder de samenwerking en afspraken met externe partijen) van dit proces eenduidig te beschrijven en controle op de volledigheid van de opbrengsten heffingen en naheffingen mee te nemen en deze controle periodiek uit te voeren.		
	Update boekjaar 2022 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2022 Door de gemeente wordt een maandrapportage bijgehouden waarin per maand de opbrengsten van de verschillende parkeeropbrengstenstromen worden vastgelegd. Middels cijferanalyse wordt vastgesteld of de opbrengsten per maand volledig zijn. Significante dalingen in opbrengsten tov voorgaande maanden en dezelfde maand in boekjaar t-1 worden gesignaleerd. Een aansluiting met de parkeerdatabase is niet eenvoudig te realiseren, waardoor de opbrengsten van de opgaven van derden niet op volledigheid kunnen worden gecontroleerd. Hiervoor worden per einde boekjaar wel controleverklaringen ontvangen bij de verantwoordingen van deze partijen. De gemeente controleert de inhoud van deze verantwoordingen niet. De procesopzet van het proces parkeren is verbeterd, waardoor het proces rondom naheffingen inmiddels verbeterd is. In dit proces dient nog wel te worden geborgd dat overtredingen in de backoffice tijdig van opvolging worden voorzien, zodat alle naheffingsaanslagen worden opgelegd. Tevens vindt er geen controle plaats op overtredingen die worden verwijderd door de backoffice. Hierdoor bestaat het risico dat overtredingen ten onrechte worden verwijderd. Wij adviseren u te beoordelen in hoeverre hier aanvullende maatregelen gewenst zijn.		

Detailbevindingen

Risico 19: Geen zichtbare controle op de volledigheid van de contractenregistratie

Bevinding

Tijdens de controle hebben wij geconstateerd dat er geen aansluiting gemaakt wordt tussen de contractenadministratie en de financiële administratie. Tevens ontbreekt een analyse tussen de vastgoedadministratie en de verhuuradministratie. Hierdoor is het niet mogelijk om op effectieve wijze vast te stellen of de verhuuradministratie volledig is.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Gemiddeld	2018	Verhuur	
	Risico Het risico bestaat dat verhuuropbrengsten niet volledig worden verantwoord, doordat nieuwe contracten niet worden geregistreerd in het verhuurregister.		
	Aanbeveling Wij adviseren u om jaarlijks een vergelijking op objectniveau te maken tussen de contractenadministratie en de verhuuropbrengsten. Tevens adviseren wij u om periodiek een analyse te maken tussen de vastgoedregistratie en de verhuuropbrengsten om na te gaan of de opbrengstenverantwoording volledig is.		
	Update boekjaar 2022 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2022 De gemeente zal een vastgoedproject opstarten waarin dit risico wordt meegenomen. In het kader van de jaarrekeningcontrole verwachten wij van de gemeente een analyse van de volledigheid van de verhuuropbrengsten per pand door een relatie te leggen tussen het gemeentelijke vastgoed in eigendom, het huidige gebruik en de bijbehorende verhuuropbrengsten, zodat kan worden vastgesteld dat voor alle panden de verhuuropbrengsten worden verantwoord.		

Detailbevindingen

Risico 20: Geen zichtbare controle op memoriaalboekingen

Bevinding

In 2020 is een procedure opgesteld voor het controleren en boeken van de memoriaalboekingen. Hierin is opgenomen dat de memoriaalboekingen gecontroleerd worden bij het afsluiten van de administratie. Wij constateren dat een gedegen afsluiting van de administratie nog ontbreekt.

Tijdens de controle is aangegeven dat het aantal memoriaalboekingen beperkt is. Uit de administratie blijkt echter dat er veel meer memoriaalboekingen verantwoord zijn. Dit wordt veroorzaakt doordat er ook andere boekingen (zoals boekingen belastingheffing) over het memoriaaldagboek heen lopen.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Gemiddeld	2019	Financieel beheer	
	Risico Het risico bestaat dat memoriaalboekingen ten onrechte worden doorgevoerd. Hiermee neemt het risico op fraude en fouten in de verantwoording toe.		
	Aanbeveling Wij adviseren u vanuit de administratie te analyseren welke memoriaalboekingen over het dagboek lopen. Wij adviseren u de 'bijzondere boekingen' met een verhoogd risico te controleren op juistheid. Tevens verwijzen wij naar de aanbeveling over het wijzigen van de inrichting van de financiële administratie. Doordat er veel verschillende boekingen over het memoriaal geboekt worden, is het lastig om de risico boekingen en eventuele foutieve boekingen op een eenvoudige wijze vanuit de administratie te herleiden. Wij adviseren u de inrichting van de administratie hierop te wijzigen.		
	Update boekjaar 2022 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2022 De gemeente geeft aan tussentijds de memoriaalboekingen te controleren. Voor de jaarrekeningcontrole 2022 zullen wij middels een dagboek-grootboek analyse en deelwaarneming op de memoriaalboekingen vaststellen of er bijzondere transacties verantwoord zijn en of deze terecht verantwoord zijn. Aan Baker Tilly Advisory Public Sector is daarnaast een opdracht verstrekt om de gemeente te ondersteunen bij het efficiënter en effectiever inrichten van de financiële administratie. Hiermee zal dit issue voor het boekjaar 2023 opgelost kunnen zijn.		

Detailbevindingen

Risico 21: Mutaties crediteurenstamgegevens

Bevinding

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij vastgesteld dat er in Key2Financiën een 4-ogen principe zit op het muteren van een crediteuren bankrekeningnummer. Met uitzondering van de applicatiebeheerders, bestaat er functiescheiding tussen de functionarissen die de wijziging 1) doorvoeren, 2) goedkeuren en 3) betrokken zijn in het betalingsproces.

In het systeem wordt een tweede autorisatie afgedwongen, echter concluderen wij dat het wachtwoord beleid nog onvoldoende is om hier volledig op te kunnen steunen.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Gemiddeld	2016	IT-audit	
	Risico Het risico op een onrechtmatige betaling als gevolg van het ongeautoriseerd wijzigingen van een crediteuren bankrekeningnummer.		
	Aanbeveling Wij adviseren u om het wachtwoordbeleid van Key2finance te verscherpen.		
	Update boekjaar 2022 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2022 Wij verwijzen vanaf boekjaar 2022 voor de bevindingen van IT-audit naar hoofdstuk 4 van dit verslag.		

Detailbevindingen

Risico 22: Geen actief gebruikersbeheer

Bevinding

Wij hebben vastgesteld dat er een procedure is om periodiek de gebruikers in de applicaties GISVG Inningen, Key2financiën, PIMS@All of Wmo-Ned op te schonen en waar nodig inactief te maken. Vanwege een gebrek aan vastlegging hebben wij het bestaan van dit proces niet kunnen vaststellen.

Wij constateren wel dat er een actief gebruikersbeheer gevoerd wordt op het netwerk en het niet mogelijk is om buiten het netwerk om in te loggen op deze applicaties. Hiermee is het risico voor de jaarrekeningcontrole ondervangen.

Mocht u overgaan naar een financiële administratie die benaderbaar is via de 'cloud' dan is een actieve monitoring op gebruikersbeheer wel essentieel.

Prioriteit	Boekjaar	Proces	Status
Laag	2017	IT-audit	
	Risico Het risico bestaat op ongeoorloofd gebruik van gebruikers-en beheeraccounts in de applicatie met als gevolg onnauwkeurige en onrechtmatige verantwoording van uitgaven in de jaarrekening of risico's met betrekking tot de bescherming gegevens (data privacy).		
	Aanbeveling Tot slot adviseren wij om de periodieke opschoning van gebruikers in de applicaties zichtbaar vast te leggen. Het vergelijken van de autorisaties per gebruiker met de geaccordeerde autorisatiematrix dient hier een onderdeel van te zijn.		
	Update boekjaar 2022 / Gevolgen jaarrekeningcontrole 2022 Wij verwijzen vanaf boekjaar 2022 voor de bevindingen van IT-audit naar hoofdstuk 4 van dit verslag.		

Bijlage 2: actuele ontwikkelingen i.h.k.v onze natuurlijke adviesfunctie

Overige onderwerpen

Wijziging wet- en regelgeving accountants

Wijziging wet- en regelgeving
accountants

Fraude en continuïteit in de controleverklaring

Als reactie op de rapporten van de Commissie Toezicht Accountancysector en Monitoring Commissie Accountancy heeft de NBA in de 2e helft van 2020 aangekondigd dat zij het beleid op de gebieden Fraude en Continuïteit meer concreet en meer zichtbaar tot uitdrukking wil brengen.

In het voorjaar van 2021 is een pilot uitgevoerd waarbij aan accountantsorganisaties is gevraagd aandacht aan deze onderwerpen te besteden in de controleverklaring. Het gaat niet om een uitbreiding van uit te voeren werkzaamheden, maar over het rapporteren over onze werkzaamheden. Inmiddels is de volgende stap gezet en worden de beroepsregels (vastgelegd in de Nadere Voorschriften Controle en Overige Standaarden) aangepast.

De voorgestelde aanvulling in Standaard 700 komt er in hoofdlijnen op neer dat afzonderlijke secties voor de onderwerpen continuïteit en fraude in de controleverklaring worden opgenomen. Hierin wordt uiteengezet hoe de accountant bij de controle-aanpak inspeelt op risico's ten aanzien van fraude en continuïteit en worden de uitgevoerde werkzaamheden toegelicht.

Als aanvulling kan de accountant ook de uitkomsten van deze werkzaamheden of belangrijke waarnemingen met betrekking tot het onderwerp toelichten. De beide secties worden in alle controleverklaringen (verplicht) opgenomen; ook in situaties waar geen sprake is van ernstige continuïteitsonzekerheid of spraakmakende fraudecasuïstiek. Deze verplichting geldt voor de verklaring vanaf jaarrekening 2022. Idealiter zouden dergelijke secties moeten aansluiten op een toelichting van het college op continuïteit en fraude in de jaarrekening of het jaarverslag.

Bij wijze van pilot zijn deze beide paragrafen voor een aantal gemeenten in 2021 reeds in de controleverklaring opgenomen.

Overige onderwerpen

Overige aandachtspunten

De commissie BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) heeft gedurende 2022 geen nieuwe notities uitgebracht. Wel zijn er een aantal “vraag en antwoord” verschenen, welke relevant kunnen zijn bij het opstellen van de jaarrekening 2022. We adviseren u hiervan kennis te nemen en indien noodzakelijk rekening mee te houden bij het opstellen van de jaarrekening 2022.

Voorziening Verlofsparen

Medewerkers kunnen vanaf 1 januari 2022 bovenwettelijke vakantie-uren sparen. Met dit 'verlofsparen' kunnen medewerkers passend bij hun levensfase hun bovenwettelijke vakantie-uren inzetten op een manier die aansluit bij hun persoonlijke levens- en carrièreplanning en het gemeentelijke vitaliteitsbeeld. Deze vakantie-uren verjaren niet. Dit kan gaan leiden tot verlofstuwmeren die bijvoorbeeld ingezet gaan worden om eerder met pensioen te gaan. Aangezien er bij verlofsparen sprake is van arbeidskosten gerelateerde verplichtingen die een niet voorspelbare opbouw en daarmee ook onvoorspelbare afbouw kennen, dient hier een voorziening voor gevormd te worden.

Verkoop van woningen via de KoopGarant-regeling

De Commissie BBV heeft vragen ontvangen over de administratieve verwerking van de verkoop van woningen via de zogenaamde KoopGarant-regeling. Landelijk zijn er meerdere aanbieders van deze regelingen. Ter illustratie voor de verwerking en de aandachtspunten heeft de commissie een specifieke casus beschreven om zo gemeenten een handvat te bieden bij de (financiële) uitwerking van de regeling ten behoeve van hun eigen situatie. De commissie wijst erop dat elke casus zijn eigen specifieke afspraken kent en dat de uitwerking daarom niet onverkort toegepast kan worden op elke regeling met 'KoopGarant' kenmerken. Wij adviseren u, indien u een KoopGarant-regeling heeft, de unieke kenmerken van deze regeling en de (financiële) uitwerking vroegtijdig af te stemmen met het controleteam.

Tijdelijke woningen in grondexploitaties

Indien een gemeente besluit om tijdelijke woningbouw te realiseren binnen een (langlopende) grondexploitatie dan is het toegestaan om de gronden waar de tijdelijke woningen op gerealiseerd zijn onderdeel te laten blijven van de grondexploitatie. De voorwaarde die natuurlijk wel van toepassing is dat de grond eigendom is van de gemeente. Tevens worden ook de lasten en baten samenhangend met de tijdelijke invulling van de gronden onderdeel van de grondexploitatiebegroting. Op dit moment is hier bij Rijswijk geen sprake van.

Reservering accountantskosten

De commissie BBV stelt in haar beantwoording dat voor de kostenverantwoording ook voor de accountantskosten aangesloten moet worden op het moment van prestatielevering. Lasten worden verantwoord in het jaar dat de prestatie wordt geleverd, aldus de commissie BBV. De contractuele verplichting ontstaat weliswaar in jaar T, maar die wordt niet verantwoord in de rekening van baten en lasten van jaar T (eventueel wel vermelden bij de niet uit de balans blijvende verplichting). Dit impliceert derhalve dat voor de kosten en uren die de accountant voor de jaarrekening 2022 in 2023 maakt deze in het begrotingsjaar 2023 dienen te worden verantwoord.

Overige onderwerpen

Overige aandachtspunten

De commissie BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) heeft gedurende 2022 geen nieuwe notities uitgebracht. Wel zijn er een aantal “vraag en antwoord” verschenen, welke relevant kunnen zijn bij het opstellen van de jaarrekening 2022. We adviseren u hiervan kennis te nemen en indien noodzakelijk rekening mee te houden bij het opstellen van de jaarrekening 2022.

Afschrijvingsduur van een bijdrage aan activa in eigendom van derden

Artikel 64 lid 6 van het BBV bepaald dat voor deze bijdragen aan de activa in eigendom van derden, bedoeld in artikel 34, onderdeel c, de afschrijvingsduur maximaal gelijk is aan die van de activa waarvoor de bijdrage aan derden wordt verstrekt. In de vraag in hoeverre een bijdrage van de provincie dan wel de gemeente ten behoeve van een actief van het Rijk geactiveerd kan worden, geeft de commissie BBV het antwoord dat dergelijke bijdragen direct ten laste van de exploitatie dienen te worden genomen. Dit is gelegen in het feit dat het Rijk het kasstelsel hanteert en investeringen derhalve niet activeert.

Wet Open overheid

In artikel 3.5 (Openbaarheidsparagraaf) van de Wet Open overheid (Woo) wordt voorgeschreven dat bestuursorganen in de jaarlijkse begroting aandacht besteden aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van deze wet en in de jaarlijkse verantwoording verslag doen van de uitvoering ervan, mede in relatie tot de beleidsvoornemens. Deze begroting en jaarlijkse verantwoording vloeien voort uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Notitie paragraaf bedrijfsvoering

Zoals vorig jaar reeds benoemd heeft de commissie BBV de notitie Paragraaf Bedrijfsvoering aangepast. Wij willen u erop wijzen om de stellige uitspraken en aanbevelingen hieruit over te nemen in de paragraaf zoals opgenomen in het jaarverslag.

Overige onderwerpen

Overige aandachtspunten

Specifieke uitkering Oekraïne

SPUK Oekraïne

Vanwege de komst van vele ontheemden uit Oekraïne naar Nederland, is sinds maart 2022 de noodzaak ontstaan om op binnen een korte termijn voldoende opvangplekken te creëren. De toestroom van ontheemden uit Oekraïne was dermate hoog dat Nederland niet in staat is om binnen de bestaande structuren opvang te bieden. Om die reden heeft het kabinet in het Veiligheidsberaad van 7 maart 2022 de opdracht gegeven aan de voorzitters van de veiligheidsregio's om samen met gemeenten opvanglocaties te realiseren en te exploiteren voor 50.000 of meer opvangplekken. In de brief aan de Tweede Kamer van 8 maart 2022 heeft het kabinet toegezegd dat de kosten, die worden gemaakt vanwege de realisatie en exploitatie van deze opvang, van rijkswege worden vergoed.

De Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne is de uitwerking van die toezegging ten aanzien van gemeenten. De regeling is ingegaan op 4 juni 2022 en verlengd per 15 oktober 2022. De regeling voorziet in het verstrekken van een specifieke uitkering aan gemeenten voor het vergoeden van de kosten die zijn gemaakt ten behoeve van het realiseren en exploiteren van de opvang en verstrekkingen aan ontheemden uit Oekraïne in de Gemeentelijke Opvang Oekraïne (GOO) en de Particuliere Opvang Oekraïne (POO). In de uitwerking van de regeling wordt onderscheid gemaakt in kosten tot het moment van ingang van de regeling (dus tot en met 3 juni 2022) de eerste fase (4 juni 2022 tot en met 14 oktober 2022) en de tweede fase (15 oktober en verder) waarbij de verantwoording per SiSa hierop zal aansluiten.

Het is van belang in uw registratie van de kosten duidelijk onderscheid te maken tussen de verschillende perioden waarbij de periode waarop de gemaakte kosten betrekking hebben leidend is en niet de factuurdatum. Daarnaast zal de SiSa-bijlage naar verwachting ook vragen om het cumulatief van het aantal beschikbare bedden per dag. Wij adviseren u om uw registratie daarop te controleren.

Bijlage 3 – IT bijlagen

Bijlage 3.1:

Logische toegangsbeveiliging

Wij onderscheiden vijf bouwstenen ten aanzien van toegangsbeveiliging, waarbij bouwstenen gestapeld, naast een sterke IT-beheersing, ook de meeste controlezekerheid oplevert. Beperkingen in de onderliggende steen, zorgt voor een verzwakking van de bovenliggende stenen. In het onderstaande figuur zijn de bouwstenen schematisch weergegeven, op de volgende slides geven wij per applicatie weer welke bevindingen wij per applicatie hebben:

Authenticatie

Databases: Basis voor toegangsbeveiliging van een applicatie is dat de applicatie de enige toegangspoort is en dat niet rechtstreeks op de database gemuteerd kan worden.

Wachtwoorden: Sterke, regelmatig wijzigende wachtwoorden voor applicaties en databases zijn de basis voor toegangsbeveiliging, samenhangend met bewustzijn bij medewerkers.

Autorisatie

Hoge rechten: Voor het beheersen van autorisaties is het cruciaal dat de rechten tot het aanpassen van rechten zijn beperkt tot medewerkers die geen belang hebben bij aanpassingen.

Gewenste situatie: Iedere organisatie zal moeten bepalen wat de "SOLL-positie" is ten aanzien van rechten, met name gericht op kritische functiescheidingen

Beheersen mutaties: Wanneer de gewenste situatie is ingericht, verwachten wij een beheerst proces ten aanzien van het toekennen, ontnemen en wijzigen van rechten inclusief monitoring en controle.

Bijlage 3.2:

Wijzigingsbeheer

Bij het doorvoeren van wijzigingen in software-omgevingen ontstaan risico's voor de bedrijfsvoering van uw organisatie. Wij verwachten daarom dat het proces voor wijzigingen een proces doorloopt, waarmee de risico's die gelopen worden, zijn ingeschat, worden geadresseerd en dat hierop maatregelen genomen worden. Wij hebben hiernaast aangegeven wat wij verwachten per fase. Onder wijzigingen verstaan wij niet alleen nieuwe versie updates, maar ook aanpassingen in (kritieke) systeemconfiguraties.

Proces	Onze verwachting
Risico inschatting	Voor iedere softwarewijziging is het relevant om te beoordelen wat de risico's zijn die de wijziging met zich mee brengt voor de hoofdprocessen. Daarnaast moet beoordeeld worden welke geïdentificeerde technische en organisatorische wijzigingsrisico's er spelen bij het uitvoeren van de change, in het bijzonder wanneer er sprake is van maatwerk. Hiermee beoordeelt u per wijziging welke nieuwe of gewijzigde functionaliteit een risico vormt voor een goede werking van uw bedrijfsvoering.
Opstellen testplan en aanpak	Vanuit de geïdentificeerde risico's kan een testplan worden gemaakt waarin de te testen elementen van de software benoemd zijn evenals de inhoudelijk uit te voeren testwerkzaamheden op deze elementen. Belangrijke elementen hierin zijn go/no-go momenten, het maken van een back-up voor implementatie, een fall-back scenario in het geval een implementatie mislukt en het definiëren van de impact op de organisatie (denk bijvoorbeeld aan het opleiden van medewerkers).
Testen en documenteren	Softwarewijzigingen kunnen gestructureerd worden getest, na het correct uitvoeren van de voorgaande twee stappen. Het maken van een gedegen vastlegging van testwerkzaamheden is van belang voor de aantoonbaarheid en controleerbaarheid van de uitgevoerde stappen. Daarnaast kan de vastlegging van testwerkzaamheden een belangrijke bron van informatie zijn als er onverhoopt na het doorvoeren van de wijziging toch verstoringen van uw bedrijfsvoering optreden.
Gebruikers acceptatie	Een wijziging is pas effectief als deze niet alleen is geaccepteerd vanuit een technisch oogpunt, maar ook vanuit de gebruikersorganisatie. Wij verwachten daarom een formele goedkeuring vanuit de gebruikersorganisatie, zowel voor implementatie als na de implementatie. Het kan natuurlijk ook voorkomen dat het nodig is om gebruikers te informeren over bijzonderheden als gevolg van de wijziging, zoals veranderingen in de werkwijze of aandachtspunten bij het gebruik van de applicatie.

